

Jaarverslag

Stichting Pensioenfonds
KLM-Cabinepersoneel

07

Voorwoord

Op 1 januari 2007 is de nieuwe Pensioenwet in werking getreden. Voor het Fonds vloeiden hier een aantal belangrijke dossiers uit voort, die in het verslagjaar veel aandacht hebben gekregen. Dit betrof onder meer de invoering van de nieuwe wettelijke voorschriften met betrekking tot goed pensioenfondsbestuur en medezeggenschap van pensioengerechtigden. Verder moest de financieringsopzet van het Fonds in overeenstemming worden gebracht met het wettelijke Financiële Toetsingskader (FTK), een stelsel van eisen voor de financiering en solvabiliteit van pensioenfonds.

Aanpassing van de financieringsopzet van het Fonds kan niet zonder medewerking van de arbeidsvoorwaardelijke partijen omdat de primaire verantwoordelijkheid voor de financiering van de pensioenen bij deze partijen ligt. Ter voorbereiding op het arbeidsvoorwaardelijk overleg heeft het bestuur in het verslagjaar de verschillende mogelijkheden voor een nieuwe financieringsopzet in kaart gebracht en doorgerekend. Eind 2007 is een beslisdocument aangeboden aan de overlegpartijen met verzoek tot een akkoord over de financiering te komen. Daarbij is tevens gevraagd om een spoedig akkoord over een nieuwe pensioenregeling ter vervanging van de geldende pensioenregeling die per 2008 zou eindigen.

De overlegpartijen hebben in de eerste maanden van het nieuwe jaar goede voortgang geboekt. Naar verwachting zal het bestuur op korte termijn een nieuwe pensioenregeling kunnen vaststellen. Na vaststelling van het nieuwe reglement volgt een invoeringsoperatie, waarin de nieuwe regeling in de administratie wordt verwerkt en de deelnemers worden geïnformeerd over hun rechten onder de nieuwe regeling en eventuele keuzemogelijkheden. Dit traject zal naar verwachting de resterende maanden van 2008 in beslag nemen. Het bestuur en de uitvoeringsorganisatie zullen de invoering en communicatie met grote aandacht ter hand nemen en daarbij goed gebruik maken van ervaringen uit voorgaande jaren.

De wettelijke bepalingen inzake medezeggenschap van pensioengerechtigden zijn vanwege het relatief beperkte aantal pensioengerechtigden bij het Fonds nog niet van toepassing. Zodra dit wel het geval is zal het bestuur, overeenkomstig de wet, een raadpleging houden onder de pensioengerechtigden over de gewenste vorm van medezeggenschap. Om te voldoen aan de Principes voor goed pensioenfondsbestuur is in 2007 een verantwoordingsorgaan ingesteld. Het bestuur zal aan dit nieuwe orgaan verantwoording gaan afleggen over het gevoerde beleid en oordeel van het verantwoordingsorgaan zal worden opgenomen in het jaarverslag.

De vertegenwoordigers van de werknemers en de pensioengerechtigden in dit nieuwe orgaan worden in de goede traditie van het Fonds gekozen door deze groeperingen. De vertegenwoordigers van de pensioengerechtigden zijn nog in 2007 benoemd; de verkiezingen voor de werknemers hebben begin 2008 plaatsgevonden. Het bestuur is verheugd over de zeer hoge respons van de deelnemers bij deze verkiezingen, een teken dat pensioen in de belangstelling staat. Bij het vaststellen van dit verslag is het verantwoordingsorgaan volledig ingericht en heeft een eerste overleg met het bestuur plaatsgevonden. Het jaar 2008 zal overigens met name worden gebruikt om ervaring op te doen.

Voor het wettelijk voorgeschreven interne toezicht is gekozen voor een visitatiecommissie. Deze commissie zal bestaan uit ten minste drie onafhankelijke deskundigen, die voor een aantal jaren worden benoemd en gedurende hun termijn verschillende onderzoeken zullen doen naar het functioneren van het Fonds. De personele invulling van deze commissie vindt in 2008 plaats.

Communicatie met deelnemers is een belangrijk aandachtspunt van het bestuur. In 2007 is een online pensioenplanner beschikbaar geworden, waarmee deelnemers met eigen gegevens verschillende pensioenscenario's kunnen doorrekenen. Verder is in 2007 gestart met informatiebijeenkomsten voor deelnemers voor wie het pensioen in zicht komt. Deze persoonlijke voorlichting blijkt zeer te worden gewaardeerd en zal in komende jaren zeker worden voortgezet. In 2008 wil het bestuur tot een verbetering van de website in termen van toegankelijkheid en aantrekkelijkheid komen. Ook is het bestuur voornemens activiteiten te ondernemen om pensioen in het algemeen meer onder de aandacht van de deelnemers te brengen. De nieuwe regeling biedt daarvoor mogelijk een goed aanknopingspunt. Over het algemeen is bij jongeren de belangstelling voor pensioen laag. Toch is het van belang dat jongeren tijdig een beeld hebben van hun pensioen en zich realiseren dat bepaalde persoonlijke keuzen gevolgen kunnen hebben voor het pensioen. Vanuit deze overtuiging is in 2007 een project met jonge deelnemers van het Fonds uitgevoerd: Check It Cabine. De groep jonge deelnemers heeft de communicatie en het imago van het Fonds kritisch bekeken en een aantal zinvolle aanbevelingen gedaan om jongeren meer te betrekken. De belangrijkste aanbeveling was om een aantal jonge deelnemers als voorpost van het Fonds te laten optreden en hun collega's te attenderen op pensioenonderwerpen. Met genoegen kondigt het bestuur aan dat het eerste Pensioen Informatie Team binnenkort van start gaat. Het bestuur bedankt de deelnemers aan het Check It project voor hun inzet en creatieve bijdragen.

De ontwikkelingen op de financiële markten zijn en worden door het bestuur scherp gevolgd. Het bestuur vindt dat het bestaande beleid en instrumenten, zoals de afdekking van het valutarisico en de inzet van inflation linked bonds, effectief is en heeft dan ook geen aanleiding gezien tot strategische beleidswijzigingen of bijzondere maatregelen. Ook in 2008 zal het bestuur de marktontwikkelingen scherp volgen en regelmatig bezien of het beleid nog adequaat is.

Het Fonds behaalde over 2007 een totaalrendement van 3,4%. Het belegde vermogen nam toe met EUR 79,7 miljoen en bedroeg ultimo 2007 EUR 1,3 miljard. De dekkingsgraad voor de onvoorwaardelijke pensioenaanspraken (nominale dekkingsgraad) bedroeg 192%, hetgeen ruim boven de vereiste FTK-dekkingsgraad is. De reële dekkingsgraad bedroeg 115%. Ondanks de koersdalingen op de financiële markten is de financiële positie van het Fonds nog steeds zeer sterk. Het bestuur zal zich ervoor inzetten om deze solide financiële positie ook in het komend jaar te continueren en de deelnemers en pensioengerechtigden een hoge mate van zekerheid te blijven bieden.

Amstelveen, 26 mei 2008

Het bestuur van de Stichting Pensioenfonds KLM-Cabinepersoneel

Eugène van Halder
vicevoorzitter

Peter Schelvis
vicevoorzitter

Inhoudsopgave

4 Personalia

6 Algemeen

- 6 Doelstelling
- 6 Producten van het Pensioenfonds
- 8 Kenmerken van het Pensioenfonds

12 Kerncijfers

13 Bestuursverslag

- 15 Externe ontwikkelingen
- 19 Algemeen Bestuurlijke Zaken
- 30 Pensioenontwikkelingen binnen het Fonds
- 33 Beleggingen van het Fonds
- 39 Actuariële paragraaf
- 40 Risicoparagraaf

43 Jaarrekening

- 45 Balans per 31 december
- 46 Rekening van baten en lasten
- 47 Kastroomoverzicht
- 48 Toelichting algemeen
- 56 Toelichting op de Balans
- 71 Toelichting op de Rekening van baten en lasten

82 Overige gegevens

- 82 Financiële opzet
- 82 Verdeling van het Saldo van baten en lasten
- 83 Actuariële verklaring
- 85 Accountantsverklaring

87 Bijlagen

- 88 Deelnemersbestand
- 90 Ontwikkelingen 1998 – 2007

Personalia

stand per 26 mei 2008

Bestuur

Voorzitter

Drs. D.J.D. Dees

Leden

Mevrouw P.J.G. van den Berk
 E.J.J.A. van Halder, vicevoorzitter
 Mevrouw mr. M.I. Kartman
 Drs. D.S. van Mechelen Rt CFA CFM
 P.M. Schelvis RA, vicevoorzitter
 Mevrouw mr. A.P.T.M. de Wolf

Plaatsvervangende leden

Mevrouw mr. N.F.M.M. Tilli
 A.N.C. Volkerts
 A.W. Gerritsma
 Ing. J. Heijmans
 vacature
 R.C. Koster

Algemeen secretariaat

Drs. E.J.J. Voorhoeve, algemeen secretaris
 Mevrouw mr. D.R. Batstra, adjunct secretaris

Compliance officer

Drs. D.J.D. Dees

Beleggingsadvies-

---

commissie Voorzitter

J. Vroegop

Leden

Prof. dr. C.E. Beckers
 Mevrouw prof. dr. M.W. Donders
 Prof. dr. P.M.A. Eichholtz
 Prof. dr. H.G. Eijgenhuijsen

Toehoorders

E.J.J.A. van Halder
 P.M. Schelvis RA

Audit Committee

Voorzitter

P.M. Schelvis RA

Leden

R.C. Koster

P.A. van Gent, Algemeen Pensioen-
fonds KLM

E. van Zwol, Pensioenfonds Vliegend
Personeel KLM

Overige deelnemers

Mr. drs. T.G.A. Keijzers RBA,
uitvoeringsorganisatie

Drs. E.J.J. Voorhoeve,
uitvoeringsorganisatie

Verantwoordings-

---

orgaan Leden namens de werknemers

Mevrouw I.S.T. van Bunschot
R. Butje

Leden namens KLM

Drs. G. Woelders RC
Drs. M.J. Besseling

Leden namens de pensioengerechtigden

R.O.C. Vader
L. Folkeringa

Accountant

KPMG ACCOUNTANTS N.V., Amstelveen

Actuaris

MERCER Certificering B.V., Amstelveen

Uitvoeringsorganisatie

Blue Sky Group B.V., Amstelveen

Algemeen

Doelstelling

De Stichting Pensioenfonds KLM-Cabinepersoneel stelt zich ten doel het efficiënt en effectief uitvoeren van adequate en moderne pensioenregelingen, zoals die zijn overeengekomen tussen de partijen in het arbeidsvoorwaardelijk overleg. Het bestuur voert hiertoe een solide financieel beleid en toetst of afspraken in overeenstemming zijn met de wet- en regelgeving.

Producten van het

Pensioenfonds De pensioenregeling geldt voor alle medewerkers in een cabinefunctie met een onder de CAO voor KLM-Cabinepersoneel dan wel voor cabinepersoneel in dienst bij KLM Cityhopper B.V. vallend arbeidscontract. Uitzondering hierop zijn de assistent pursers, de pursers en de senior pursers die tot het Kerncorps Cabinepersoneel behoren. De deelnemers nemen een deel van de financiering voor hun rekening via een deelnemersbijdrage. De pensioenregeling kende in 2007 de volgende producten:

- > **Ouderdomspensioen** is in de eindloonregeling gebaseerd op het laatstverdiende salaris en het aantal jaren deelnemerstijd. Het ouderdomspensioen bedraagt voor ieder deelnemersjaar 1,4% van de netto pensioengrondslag¹⁾ zoals die geldt op 1 januari van het jaar waarin de deelnemer KLM/KLC verlaat. In de middelloonregeling is het ouderdomspensioen gebaseerd op het gemiddelde salaris tijdens de loopbaan en het aantal deelnemersjaren en bedraagt voor ieder deelnemersjaar 1,57% van de netto pensioengrondslag zoals die geldt op 1 januari van het betreffende jaar. In de eindloonregeling wordt de bruto pensioengrondslag²⁾ verhoogd met 4,33% in verband met pensioenopbouw over de eindejaarsuitkering en een forfaitair percentage (van 4%) in verband met opbouw over de variabele winstuitkering. In de middelloonregeling wordt dit verhoogd met 4,33% in verband met pensioenopbouw over de eindejaarsuitkering en verhoogd met de in het vorig jaar uitgekeerde variabele winstuitkering. Voor deelnemers die hebben gekozen voor een vaste winstuitkering geldt in de middelloonregeling een andere bruto pensioengrondslag, namelijk: 13,96 x het maandsalaris van de deelnemer (inclusief eventuele leeftijdstoelage), zoals vastgesteld per 1 januari van het betreffende jaar, uitgaande van een volledige baan.
- > **Normpensioendatum** is de 60ste verjaardag. De deelnemers kunnen binnen bepaalde grenzen kiezen wanneer zij met pensioen gaan. De vroegst mogelijke pensioendatum is de 50ste verjaardag. Ook is het mogelijk om later met pensioen te gaan, maar uiterlijk op de leeftijd van 65 jaar.
- > **Deeltijdpensioen** houdt in dat de deelnemer het ouderdomspensioen gedeeltelijk laat ingaan. Het deeltijdpensioenpercentage en het deeltijdpercentage voor het gedeelte dat de deelnemer bij KLM/KLC in dienst blijft, mogen samen maximaal het percentage bedragen waarvoor de deelnemer in dienst was bij KLM/KLC. Deeltijdpensioen kan ingaan tussen de leeftijd van 50 en 65 jaar. Voor het gedeelte dat de deelnemer bij KLM/KLC in dienst blijft, wordt de opbouw van het pensioen voortgezet.

¹⁾ De netto pensioengrondslag is de bruto pensioengrondslag minus

de franchise. De franchise is het deel waarover geen pensioen wordt opgebouwd in verband met de AOW-uitkering vanaf 65 jaar.

²⁾ De bruto pensioengrondslag is gelijk aan twaalf keer het salaris bij

- > **Facultatief nabestaandenpensioen** is tijdens het deelnemerschap op risicobasis verzekerd. Elke deelnemer die zijn huwelijk of geregistreerd partnerschap bij KLM gemeld heeft of die een door KLM/KLC erkend samenlevingsverband heeft, is voor dit facultatieve nabestaandenpensioen verzekerd. De deelnemer en de partner kunnen samen besluiten dat dit niet (langer) het geval hoeft te zijn. Voor dit pensioen wordt een extra deelnemersbijdrage gerekend.
Het facultatieve nabestaandenpensioen bedraagt in de eindloonregeling dan wel de middelloonregeling 86% respectievelijk 77% van het ouderdompensioen dat de deelnemer had kunnen opbouwen als deze tot zijn of haar 60ste aan de pensioenregeling deelneemt.
- > **Anw-hiaatpensioen** geeft een aanvullende uitkering aan de nagelaten partner van een deelnemer. Het Anw-hiaatpensioen bedraagt € 12.700 per jaar. Net als bij het facultatief nabestaandenpensioen kunnen de deelnemer en de partner gezamenlijk van het Anw-hiaatpensioen afzien.
- > **Uitgesteld nabestaandenpensioen** komt tot uitkering bij overlijden na de pensioendatum. Dit nabestaandenpensioen bedraagt in de eindloonregeling per deelnemersjaar 1,4% van de laatste netto pensioengrondslag.
In de middelloonregeling bedraagt het uitgesteld nabestaandenpensioen per deelnemersjaar 1,57% van de netto pensioengrondslag die in het betreffende deelnemersjaar geldt.
- > **Wezenpensioen** wordt uitgekeerd aan kinderen tot de 18-jarige leeftijd. Wanneer zij een opleiding volgen met recht op studiefinanciering, wordt het wezenpensioen tot de 25-jarige leeftijd uitgekeerd. Voor ieder kind is het wezenpensioen 20% van het (bereikbare) ouderdompensioen.
- > **Arbeidsongeschiktheidspensioen** gaat in geval van volledige arbeidsongeschiktheid in na twee jaar arbeidsongeschiktheid. Bij gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid gaat het pensioen in wanneer de loongerelateerde Regeling Werkhervatting Gedeeltelijk Arbeidsgeschikten (WGA)-uitkering op grond van de Wet Werk en Inkomen naar Arbeidsvermogen (WIA) eindigt en de WGA-vervolguitkering ingaat. De deelnemer ontvangt het arbeidsongeschiktheidspensioen zolang de arbeidsongeschiktheid duurt, maar uiterlijk tot de normpensioendatum. Dit is de eerste dag van de maand waarin de deelnemer 60 jaar wordt.
- > **Netto Aanvullende Pensioenregeling (NAP)** vult het ouderdompensioen uit de basispensioenregeling aan met extra levenslang ouderdompensioen vanaf een standaardleeftijd van 60 jaar. Deelname aan de NAP is verplicht. Deelnemers betalen een extra premie die wordt ingehouden op het netto loon. Over het te zijner tijd uit te keren pensioen is geen loonbelasting verschuldigd. De rechthebbende op het NAP-pensioen dient ieder jaar de waarde van het NAP-pensioen voor de inkomstenbelasting op te geven in Box 3 ter vaststelling van de (eventueel) verschuldigde vermogensrendementsheffing.

een volledige baan
(inclusief leeftijdstoelag)
vermeerderd met

8% vakantietoelag.

Kenmerken van het Pensioenfonds

Gehanteerd pensioensysteem

De pensioenregeling van het Fonds kent twee pensioensystemen. In Pensioenreglement 2006 A is de eindloonregeling vastgelegd. Dit is een systeem van pensioenopbouw waarbij de hoogte van het ouderdomspensioen wordt gebaseerd op het laatst verdiende salaris. In Pensioenreglement 2006 B is de middelloonregeling vastgelegd. Dit is een systeem van pensioenopbouw waarbij het ouderdomspensioen wordt gebaseerd op het gemiddeld over de gehele loopbaan verdiende salaris. De middelloonregeling is van toepassing op werknemers die in 2006 gebruik hebben gemaakt van de eenmalige keuzemogelijkheid voor deze regeling.

Indexering

Indexering tijdens het dienstverband

Indexering of toeslagverlening is de verhoging van het pensioen in verband met gestegen lonen.

Het opgebouwde pensioen van deelnemers in de eindloonregeling wordt niet geïndexeerd. De opbouw van aanspraken in de eindloonregeling is gebaseerd op het laatst verdiende salaris. De stijging van de lonen is daarom al in het pensioen verwerkt. Op deze wijze behoudt het pensioen zijn waarde en hoeft er tijdens het dienstverband geen indexatie plaats te vinden.

Voor deelnemers aan de middelloonregeling beslist het Fonds jaarlijks of het opgebouwde pensioen per 1 januari wordt aangepast op basis van het percentage van de algemene loonrondes volgens de CAO's voor het KLM-Cabinepersoneel. Deze indexatie is uiterlijk tot 1 april 2008 onvoorwaardelijk.

Het opgebouwde NAP-pensioen wordt tijdens het deelnemerschap jaarlijks aangepast aan de algemene loonontwikkeling voor het cabinepersoneel. Deze indexering is voorwaardelijk. Er bestaat geen recht op indexering van het opgebouwde NAP-pensioen. Het bestuur van het Fonds beslist jaarlijks of en in hoeverre indexatie plaatsvindt.

Indexering na einde dienstverband

Het Fonds streeft ernaar de ingegane pensioenen van pensioengerechtigden en de premievrije aanspraken op pensioen in zowel de middelloon- als de eindloonregeling te beschermen tegen inflatie.

Indien en voor zover de middelen van het Fonds daartoe naar het oordeel van het bestuur toereikend zijn, worden de ingegane pensioenen en de premievrije aanspraken op pensioen jaarlijks per 1 januari verhoogd op basis van de prijsindex³⁾. Deze indexering is voorwaardelijk. Er bestaat geen recht op indexatie en het is niet zeker of en in hoeverre in de toekomst indexatie zal plaatsvinden. Een besluit om in enig jaar indexatie te verlenen vormt geen garantie voor in toekomstige jaren te verlenen indexaties.

De ingegane NAP-pensioenen en premievrije aanspraken op NAP-pensioen worden jaarlijks verhoogd op basis van de procentuele ontwikkeling van het prijsindexcijfer.

³⁾ Het prijsindexcijfer is de **mentenprijs Index (CPI)** index van het CBS van de **alle huishoudens, met als** reeks afgeleide **Consumptieprijs Index (CPI)** basisjaar 2000.

Er bestaat geen recht op indexatie. Het bestuur van het Fonds beslist jaarlijks of en in hoeverre de NAP-pensioenen worden geïndexeerd.

Organisatie

Het Fonds heeft de juridische vorm van een stichting en wordt bestuurd door een bestuur. Binnen het Fonds bepaalt het bestuur als hoogste orgaan het beleid. Het bestuur is bevoegd tot het nemen van besluiten die betrekking hebben op het Fonds en de daarmee verbonden handelingen.

Bestuur

Het bestuur bestaat uit zes leden, van wie drie namens de werknemers en drie namens KLM. Het bestuur heeft buiten zijn midden een voorzitter benoemd. Deze voorzitter leidt de vergaderingen en bewaakt de zorgvuldigheid van de besluitvorming. Het bestuur benoemt een werknemerslid en een werkgeverslid tot vicevoorzitters. Volgens de vaste vergadercyclus vinden per jaar zes bestuursvergaderingen plaats.

Het bestuur legt jaarlijks verantwoording af over het gevoerde beleid aan het verantwoordingsorgaan. Het interne toezicht op het bestuur wordt uitgevoerd door een visitatiecommissie.

Binnen het Fonds bereidt een aantal bestuurscommissies en werkgroepen de besluitvorming in de bestuursvergaderingen voor. Ook voor de uitvoering of uitwerking van besluiten kunnen commissies of werkgroepen worden ingesteld.

Beleggingsadviescommissie

Een beleggingsadviescommissie adviseert het bestuur bij de beleidsbepaling voor beleggingen. Deze commissie bestaat uit externe deskundigen. Leden van het bestuur nemen als toehoorders deel aan de vergaderingen van de beleggingsadviescommissie. De commissie vergadert viermaal per jaar.

Werkgroep Communicatie

De werkgroep Communicatie ontwikkelt het communicatiebeleid. Ook begeleidt zij, in de rol van klankbord, de uitvoering van het communicatiebeleid. In deze werkgroep hebben drie leden van het bestuur zitting.

Audit Committee

Het Fonds heeft een Audit Committee. Het Committee beoordeelt de beheersmaatregelen in opzet en werking. Ook voert het Committee onderzoek en beleidsontwikkeling uit op het terrein van de interne beheersing van het Fonds. In het Committee zitten vertegenwoordigers van de besturen van de KLM pensioenfondsen. Vertegenwoordigers van de uitvoeringsorganisatie en externe accountant nemen deel aan de activiteiten van het Committee. Het Audit Committee vergadert drie of vier keer per jaar.

Overleg dienstverleningsovereenkomst

Voor de inhoud van de dienstverleningsovereenkomst is een gezamenlijk overleg van de besturen van de KLM pensioenfondsen en de uitvoeringsorganisatie in het leven geroepen. In dit overleg wordt gesproken over de relatie tussen het Fonds en de uitvoeringsorganisatie zoals die is vastgelegd in de dienstverleningsovereenkomst. In dit overleg komt ook de jaarlijkse vergoeding aan de orde.

Verantwoordingsorgaan

In het kader van de Principes voor goed pensioenfondsbestuur is per 2008 een verantwoordingsorgaan ingesteld. Dit verantwoordingsorgaan bestaat uit zes leden. In dit orgaan hebben vertegenwoordigers van KLM NV, de deelnemers en de pensioengerechtigden zitting. Iedere geleding heeft twee zetels. Het verantwoordingsorgaan beoordeelt jaarlijks het gevoerde beleid, de uitvoering daarvan en de voor de toekomst gemaakte beleidskeuzen. Het oordeel van het verantwoordingsorgaan wordt opgenomen in het jaarverslag. Het verantwoordingsorgaan heeft verder adviesrechten ten aanzien van zijn eigen inrichting, de inrichting van het interne toezicht, de inrichting van het communicatiebeleid, klachten- en geschillenregelingen en eventuele bezoldigingsregelingen voor het bestuur. Aangezien het jaarverslag over 2008 in 2009 verschijnt, zal het verantwoordingsorgaan de periode tot het verschijnen van het jaarverslag 2008 gebruiken om vertrouwd te raken met het Fonds, zodat men tot een afgewogen oordeel kan komen.

Visitatiecommissie

Voor de uitvoering van het interne toezicht wordt voor het Fonds in 2008 een visitatiecommissie ingesteld, bestaande uit drie onafhankelijke deskundigen. De visitatiecommissie beoordeelt het functioneren van het bestuur van het Fonds op basis van onderzoek van bestuursprocessen en -procedures, de aansturing van het Fonds en de wijze waarop het bestuur de langetermijnrisico's beheerst.

Deelnemersvergadering

Vanwege de samenstelling van de fondspopulatie zijn de wettelijke bepalingen voor medezeggenschap van pensioengerechtigden (nog) niet van toepassing op het Fonds. Het Fonds kent wel een deelnemersvergadering. Dit is een jaarlijkse bijeenkomst van het bestuur met de deelnemers en de pensioengerechtigden. In deze vergadering doet het bestuur verslag van het gevoerde beleid en de behaalde resultaten in het voorgaande kalenderjaar. Daarnaast kunnen zowel het bestuur als de deelnemers onderwerpen van algemeen belang aan de orde stellen.

Accountant en Actuaris

Het Fonds heeft KPMG ACCOUNTANTS N.V. als externe accountant en MERCER Certificering B.V. als certificerend actuaris aangesteld.

Uitvoeringsorganisatie

De uitvoering van de taken van het Fonds is uitbesteed aan Blue Sky Group B.V. Deze uitvoeringsorganisatie handelt op basis van mandaten en een marktconform service level agreement. Het Fonds is medeaandeelhouder van de uitvoeringsorganisatie. Het bestuur heeft de directeur en een lid van het managementteam van de uitvoeringsorganisatie benoemd tot titulair directeur en secretaris van het Fonds.

Kerncijfers

(bedragen in EUR miljoenen)	2007	2006
Pensioenen		
Aantal deelnemers	8.404	8.094
Aantal gewezen deelnemers (premienvrijen)	2.555	2.413
Aantal pensioengerechtigden	545	526
Premies	46,1	42,2
Pensioenuitkeringen	5,1	4,4
Voorziening pensioenverplichtingen ⁴⁾	662,3	671,8
Beleggingen		
Vastgoed	104,4	137,9
Aandelen	583,7	613,6
Vastrentende waarden	577,7	455,4
Overig	35,8	15,0
Totaal	1.301,6	1.221,9
Totaalrendement	3,4%	11,8%
Vijfjaars gemiddeld totaalrendement	12,1%	8,8%
Tienjaars gemiddeld totaalrendement	7,3%	8,4%

⁴⁾ De voorziening pensioenverplichtingen is ultimo 2007 berekend op basis van marktrente. De voorziening is ultimo 2006 berekend op basis van een vaste rekenrente van 4,0%.

Bestuursverslag

Stichting Pensioenfonds
KLM-Cabinepersoneel

1

Externe ontwikkelingen Financiële markten

De wereldeconomie draaide in het grootste deel van 2007 op volle toeren. De meeste ontwikkelde landen en de opkomende landen lieten relatief hoge groeicijfers zien. De hoge groei werd zichtbaar in de olieprijsen, die in het vierde kwartaal opliepen tot 100 Amerikaanse dollar per vat. Ook de prijzen voor voedsel stegen, voornamelijk als gevolg van meer vraag vanuit de opkomende landen. Daardoor bereikte de inflatie hogere niveaus dan we de laatste jaren gewend waren. De internationale kapitaalmarkten lieten als gevolg hiervan in de eerste helft van het jaar flinke rentestijgingen zien.

Daarna volgde de subprime hypotheekencrisis in de Verenigde Staten. Deze veroorzaakte een acute vertrouwenscrisis tussen banken wereldwijd. Een scherpe stijging van de rente op de internationale geldmarkten was het gevolg. Verschillende centrale banken grepen in door extra geld ter beschikking te stellen en de korte rentes te verlagen. Als deze maatregelen al enig effect sorteerden, dan bleek de vreugde van korte duur. Het minder gunstige conjunctuurverloop in de tweede helft van 2007 drukte de winstmarges van bedrijven. Deze marges bereikten eerder in 2007 historisch hoge niveaus.

Vastgoed

Het afgelopen jaar was voor Europees en Amerikaans publiek vastgoed een enerverend jaar met een zeer negatief beleggingsresultaat. Ondanks een goed eerste kwartaal kwam het jaarresultaat voor Europees publiek vastgoed uit op – 28%. Een daling van deze omvang is historisch gezien uitzonderlijk. Dit negatieve resultaat kan niet los worden gezien van de reeks van koersstijgingen in voorgaande jaren. Oorzaken liggen bij de problemen in de Amerikaanse huizenmarkt, de opgelopen rente en de kredietcrisis. Op Amerikaanse vastgoedaandelen werd een totaalrendement van – 18% behaald.

De Europese en Amerikaanse private markten ontwikkelden zich in 2007 positief. De economische groei, werkgelegenheid en bestedingen waren gunstig. Dit had een positief effect op de kantoren- en winkelmarkten. Het aantrekken van de import en export was gunstig voor de logistieke markt. De beschikbaarheid van kapitaal voor vastgoed is in 2007 op peil gebleven. Dit gebeurde ondanks het feit dat er ook kapitaal naar nieuwe markten als Azië, het Midden Oosten en Latijns Amerika is gevloeid. De effecten van de kredietcrisis waren wel voelbaar. Hoewel de mate van volatiliteit in de waardeontwikkeling in de publieke markten niet vergelijkbaar is met die in private markten, kwam dit onderwerp tegen het einde van 2007 ook in de private markten vaker ter sprake. Deze hogere prijsvolatiliteit uitte zich in een afname van de transactievolumes.

Aandelen

2007 was een bewogen jaar voor aandelen. Het eerste halfjaar was er een positief rendement te zien. Het derde kwartaal gaf al een meer wisselend beeld. Het vierde kwartaal was voor alle regio's, behalve opkomende markten, negatief. Overnames en geruchten daarover gaven het gehele jaar een positieve stimulans aan de aandelenbeurzen.

De aandelenbeurs in Japan leed onder een stijgende yen en verloor ruim 10% in 2007. Europese small caps daalden in waarde met 6%. Dit was te wijten aan de stijgende euro, de stijgende inflatie en de angst voor een vertraging van de economische groei. Ook de small caps in de Verenigde Staten leverden in. Met een rendement van 33% was opkomende markten van alle aandelenmarkten de absolute winnaar. Dit kwam mede doordat China sterk groeide. Ook de regio Pacific exclusief Japan had in 2007 een dubbelcijferig rendement van + 21%. Canada behaalde een rendement van + 10%. Door de 'subprime' crisis deden de financiële waarden het slecht: - 9%. Ook de duurzame consumentengoederensector sloot het jaar lager af dan dat het begon: - 6%. De beurskoersen in de overige sectoren stegen allemaal, waarbij de sector materialen profiteerde van economische activiteit en schaarste en de sector energie profiteerde van de hogere olieprijs.

Vastrentende waarden

De nominale en reële rente op staatsobligaties in de eurozone zijn in 2007 opgelopen. In de Verenigde Staten zijn de nominale en reële rente op staatsobligaties echter gedaald. Door de nog onbekende omvang van de verliezen op subprime hypotheeklen nam de risicoaversie bij beleggers sterk toe. Dit leidde tot een ernstige opdroging van de liquiditeit in de geldmarkt. Ook nam de door beleggers gevraagde vergoeding voor kredietrisico toe. Hoewel de crisis haar oorsprong vond in risicovolle hypotheekproducten beïnvloedde de crisis ook de bedrijfsobligaties. De door beleggers gevraagde vergoeding voor kredietrisico verdubbelde gedurende de tweede helft van 2007 ten opzichte van de periode voor de crisis. Doordat tegelijkertijd in de Verenigde Staten de rente op staatsobligaties daalde, viel de schade in de portefeuille voor bedrijfsobligaties en high yield bonds nog enigszins mee. Obligaties in opkomende markten konden zich niet geheel onttrekken aan de kredietcrisis. Desondanks bleef de trend van de rente in de opkomende landen nog steeds positief. De emerging market debt portefeuille scoorde dan ook het hoogste rendement binnen de vastrentendewaardenportefeuille in 2007.

Valuta's

Ook in 2007 liet de Amerikaanse dollar een opmerkelijke koersdaling zien. De euro steeg ten opzichte van de dollar met 10%, na een stijging van 11% in 2006. Aan het einde van het jaar was de euro 1,46 Amerikaanse dollar waard ten opzichte van 1,33 Amerikaanse dollar aan het begin van 2007. Het Britse pond kon haar opmars tegen de Amerikaanse dollar niet voortzetten en moest in de laatste drie maanden de terreinwinst prijsgeven. De Japanse yen verloor bijna 4% ten opzichte van de euro. De valuta's van grondstoffenleveranciers als Canada en Australië namen wel in waarde toe ten opzichte van de euro.

Pensioenen

Op 1 januari 2007 werd de nieuwe Pensioenwet ingevoerd. Veel activiteiten binnen de pensioensector in het verslagjaar stonden dan ook in het teken van implementatie van de nieuwe regels van de Pensioenwet. Voor de pensioenfondsen en de uitvoerders betekende dit duidelijk extra werkzaamheden.

Zo werden statuten en pensioenreglementen, de pensioenadministratie en de communicatie met deelnemers en pensioengerechtigden aangepast aan de nieuwe regelgeving. Ook werden binnen pensioenfondsen nieuwe organen opgericht, zoals het verantwoordingsorgaan. Een ander voorbeeld is dat de samenstelling van veel pensioenfondsbesturen wijzigde doordat voortaan pensioengerechtigden zitting nemen in het bestuur.

Governance en medezeggenschap

Met ingang van 2007 zijn de bepalingen in de Pensioenwet voor goed pensioenfondsbestuur en medezeggenschap in werking getreden. Wat betreft goed pensioenfondsbestuur verwijst de wet naar de in 2005 opgestelde Principes voor goed pensioenfondsbestuur van de Stichting van de Arbeid (STAR). Deze Principes betreffen voor een deel het functioneren van het bestuur zelf, zoals zorgvuldigheid, openheid in termen van transparantie van bevoegdheden en beleid, heldere communicatie, toegankelijkheid voor klachten en deskundigheid van het bestuur. Bij veel fondsen is hierin al voorzien.

Pensioenfondsen gaven in 2007 invulling aan deze Principes en de wettelijke bepaling over medezeggenschap. De Stichting voor Ondernemingspensioenfondsen (OPF) leverde ondersteuning door middel van een voorbeeld plan van aanpak, voorbeeld documenten, workshops en publicatie van 'best practices'. De nadruk lag hierbij op de nieuwe bestuursstructuur die voortvloeit uit de wet en de Principes. Dit betreft de instelling van een verantwoordingsorgaan en de invulling van een vorm van intern toezicht. Bij de medezeggenschap van pensioengerechtigden ging het met name om raadpleging van pensioengerechtigden over de vorm van de medezeggenschap en feitelijke invulling van de uitkomsten. Dit was vooral van belang voor pensioenfondsen die in het geheel nog niet hadden voorzien in medezeggenschap of waar de bestaande vorm van medezeggenschap niet volgens de nieuwe wettelijke bepalingen tot stand was gekomen.

In de zomermaanden voerde De Nederlandsche Bank (DNB) een onderzoek uit naar de voortgang op beide onderwerpen. Veel pensioenfondsen bleken op dat moment nog volop bezig met onderzoek naar en discussie over mogelijke invulling van de Principes en medezeggenschap. Voor zover lijnen te trekken waren, hadden deze vooral betrekking op de vormgeving van het interne toezicht. De meerderheid van de ondernemingspensioenfondsen leek te kiezen voor een visitatiecommissie.

Maatschappelijk verantwoord beleggen

In 2007 kwam het thema verantwoord beleggen op de agenda van de pensioenfondsbesturen. Directe aanleiding vormde een breed maatschappelijk gevoerde discussie over onder andere clusterbommen en landmijnen. Pensioenfondsen werden kritisch bevraagd op hun eventuele belangen in ondernemingen die wapens als clusterbommen en landmijnen produceren. Hoewel de productie en verkoop van genoemde wapens niet in strijd waren of zijn met de (internationale) regelgeving, wierp het de morele vraag op in hoe-

verre pensioenfondsen wel zouden moeten beleggen in bepaalde activiteiten. Dit betrof niet alleen bepaalde wapensystemen, maar bijvoorbeeld ook sterk vervuilende industrie, ondernemingen die gebruik maken van kinderarbeid of opereren in landen waar mensenrechten in het geding zijn.

De meningen over dit onderwerp bleken zeer verdeeld. Hierbij rees ook de vraag in hoeverre pensioenfondsen wel een algemene politiek-maatschappelijke verantwoordelijkheid hebben. Een andere vraag was of pensioenfondsen bepaalde activiteiten zouden moeten uitsluiten of zich juist zouden moeten richten op verantwoorde activiteiten. Enkele grote pensioenfondsen maakten naar aanleiding van deze zaak hun beleggingen openbaar. Op deze manier kunnen belanghebbenden zelf oordelen over het gevoerde beleggingsbeleid. In een enkel geval werden concrete acties ondernomen, zoals investering in specifiek duurzame activiteiten.

Genoemde discussies en initiatieven van enkele fondsen hebben er in ieder geval toe geleid dat het onderwerp verantwoord beleggen een algemeen onderwerp is geworden, dat op iedere bestuurstafel aan de orde komt. Om pensioenfondsen te ondersteunen in hun beleidsbepaling publiceerden de pensioenkoepels eind 2007 het rapport 'Een gearriveerde toekomst.' In dit rapport worden concrete handreikingen aan pensioenfondsbesturen gedaan.

Deskundigheid

Deskundigheid van pensioenfondsbesturen is al verschillende jaren een onderwerp dat in de belangstelling staat. In de bestaande regelgeving is het een uitgangspunt dat een bestuur als geheel ten minste voldoende deskundig moet zijn op de acht door DNB geformuleerde beleidsterreinen. Pensioenfondsen moeten over een deskundigheidsplan beschikken. In dit plan is vastgelegd op welke wijze de gewenste deskundigheid bevorderd en geborgd wordt.

Een regelmatig terugkerende vraag was echter op welke wijze de gewenste deskundigheid kan worden bepaald en gemeten. Bovendien tekent zich een ontwikkeling af naar individuele deskundigheid.

Op uitnodiging van DNB hebben de drie vertegenwoordigende organisaties van de pensioensector in april 2007 een plan van aanpak 'Deskundigheid pensioenfondsbesturen' gepubliceerd. Stichting OPF, de Unie van Beroepspensioenfondsen en de Vereniging van Bedrijfstakpensioenfondsen waren de drie vertegenwoordigende organisaties. In dit plan geven zij aan welke deskundigheidsniveaus worden verwacht en hoe deze gerealiseerd en vastgesteld kunnen worden. In het plan zijn zogenoemde 'eindtermen' opgenomen waar een bestuurder respectievelijk na één jaar en na drie jaar aan moet voldoen. In deze eindtermen wordt een onderscheid gemaakt tussen kennis en oordeelsvorming. Bij wijze van handreiking zijn in het plan van aanpak ook normen voor andere functionarissen aangegeven, zoals bijvoorbeeld voor leden van deelnemersraden en verantwoordingsorganen.

Deze normen zijn afgeleid van de eindtermen. Daarnaast voorziet het plan in de ontwikkeling van methoden voor toetsing van deskundigheid en certificering van opleidingen. Van pensioenfondsen wordt verwacht dat zij uitvoering geven aan het plan van aanpak. DNB heeft de pensioenfondsen verzocht hun deskundigheidsplannen te actualiseren op basis van het plan van aanpak.

Toezicht

Op grond van de Pensioenwet houdt de Autoriteit Financiële Markten (AFM) vanaf 1 januari 2008 toezicht op de communicatie van pensioenfondsen met deelnemers en pensioengerechtigden. De AFM was reeds toezichthouder voor het zogenoemde effectentypische gedragstoezicht. Het nieuwe toezicht heeft als kader de bescherming van de belangen van consumenten. Het spitst zich daarom toe op de communicatie over aanspraken, indexatie van aanspraken en eventuele risico's van deelnemers en pensioengerechtigden. Dit kan zowel het indexatierisico betreffen als, bij beschikbare premiereregelingen, eventuele beleggingsrisico's.

De AFM gebruikte 2007 met name om zich op de sector te oriënteren. In dat kader voerde de AFM met verschillende pensioenfondsen gesprekken. Ook verspreidde de AFM informatie en organiseerde een congres. Ter voorbereiding op het feitelijke toezicht vulden alle pensioenfondsen eind 2007 een 'self assessment' over hun communicatiebeleid en de uitvoering daarvan in.

Algemeen

Bestuurlijke Zaken

Bestuurssamenstelling

Op 1 januari 2007 begon een nieuwe zittingstermijn van het bestuur. De op 31 december 2006 zittende bestuursleden zijn herbenoemd. De vertegenwoordigers van de deelnemers werden verkozen door en uit de deelnemers van het Fonds. In de eerste bestuursvergadering van de nieuwe zittingstermijn is de heer Dees herbenoemd tot voorzitter en de heren D. del Canho en E.J.J.A van Halder tot vicevoorzitters.

Per 1 mei 2008 is de heer Del Canho teruggetreden als bestuurslid. De heer Del Canho is opgevolgd door de heer P.M. Schelvis, die door het bestuur ook is benoemd tot vicevoorzitter.

Per 31 december 2007 trad de heer J. Dekker terug als bestuurslid. KLM heeft de heer D.S. van Mechelen in zijn plaats benoemd.

Het bestuur dankt de teruggetreden leden voor hun inzet en betrokkenheid. In het bijzonder dankt het bestuur de heer Del Canho voor zijn inzet als vicevoorzitter in een periode waarin het Fonds grote wijzigingen en vernieuwingen heeft doorgevoerd.

Bestuursactiviteiten

Het bestuur heeft in 2007 vijfmaal vergaderd. In overeenstemming met de beleidscyclus van het bestuur zijn in de verschillende bestuursvergaderingen de vaste onderwerpen behandeld. Dit waren bijvoorbeeld het beleggingsplan 2007 – 2008, het jaarverslag 2006, de indexatie, de uitvoeringsrapportages en de uitvoeringskosten. Aan de hand van verschillende periodieke rapportages volgde het bestuur nauwlettend de financiële positie van het Fonds, de beleggingsperformance en de juistheid en de kwaliteit van de uitvoering van de uitbestede activiteiten. Het bestuur werd periodiek geïnformeerd over de financiële positie van het Fonds en de oorzaken van eventuele fluctuaties.

Specifieke onderwerpen in 2007 waren de dekking van het Anw-hiaat, aanpassing van het reglement aan de Pensioenwet, aanpassing van het pensioenreglement aan de arbeidsvoorwaardelijke afspraken met betrekking tot de WIA en de overgang naar nieuwe overlevingstafels.

Governance en medezeggenschap

De invulling van de wettelijke bepalingen voor governance en medezeggenschap vormde een belangrijk aandachtspunt in de vergaderingen van 2007. Dit heeft uiteindelijk geleid tot instelling van een verantwoordingsorgaan en de vormgeving van het interne toezicht. De besluitvorming hierover vond in de bestuursvergaderingen van september en december plaats. Eind 2007 startte de procedure voor benoeming van leden van het verantwoordingsorgaan.

Asset Liability Management-studie

Een ander belangrijk onderwerp was de Asset Liability Management (ALM)-studie. De studie had ten doel een nieuwe financieringsopzet voor het Fonds voor te bereiden. De studie werd uitgevoerd door de uitvoeringsorganisatie onder begeleiding van een bestuurlijke commissie. De uitkomsten van deze studie vormen input voor het arbeidsvoorwaardelijk overleg over de pensioenregeling. In december 2007 heeft het bestuur de studie afgesloten met een beslisdocument voor de arbeidsvoorwaardelijke partijen.

Beleggingsadviescommissie

De beleggingsadviescommissie adviseerde het bestuur in het verslagjaar over verschillende onderwerpen. Hiertoe behoorde het jaarlijkse beleggingsplan en een aanpassing van de strategische allocatie. In het kader van dit laatste onderwerp vond ook een ALM-bijeenkomst met de beleggingsadviescommissie plaats. Verder volgde en analyseerde de commissie de performance aan de hand van periodieke rapportages.

Audit Committee

Met ingang van 2007 werd ook het Fonds direct vertegenwoordigd in het gezamenlijke Audit Committee van de KLM pensioenfondsen. Namens het bestuur is de heer R.C. Koster lid van het Audit Committee. Het Committee besteedde in 2007 aandacht

aan de jaarlijkse SAS70-rapportages, de managementletter van de accountant, de juistheid van pensioenaanspraken, het kwaliteitsmanagement van de uitvoeringsorganisatie, ICT-controls en de periodieke risicoanalyse. In december rapporteerde het Committee zijn werkzaamheden en bevindingen aan het bestuur. Onder verantwoordelijkheid van het Audit Committee deed een accountantsbureau onderzoek naar de juistheid van de pensioentoekenningen.

Overleg dienstverleningsovereenkomst

Het overleg dienstverleningsovereenkomst rondde begin 2007 het overleg over een nieuw contract en een nieuwe vergoedingssystematiek af.

Werkgroep verantwoord beleggen

In december 2007 is, in samenspraak met de andere KLM pensioenfondsen, een gezamenlijke werkgroep verantwoord beleggen ingesteld. Deze werkgroep ontwikkelt voorstellen voor een beleid ten aanzien van dit onderwerp.

Goed pensioenfondsbestuur

Nieuwe inrichting

Bij het Fonds bestond al enige tijd het voornemen om een deelnemersraad op te richten. Hiermee wilde het bestuur inspelen op maatschappelijke ontwikkelingen over betrokkenheid van pensioengerechtigden, ook al is het aantal pensioengerechtigden bij het Fonds nog gering. Daarnaast bestond bij het bestuur behoefte aan een gestructureerd en formeel overleg met de belanghebbenden, zeker in tijden van verandering en onzekerheid. In verband met de Principes voor goed pensioenfondsbestuur besloot het bestuur in 2006 de uitvoering van zijn voornemen inzake een deelnemersraad aan te houden. Reden was dat de uit de Principes voortvloeiende organen mogelijk tot een betere structuur zouden leiden, ook voor de inbreng van de pensioengerechtigden.

Verantwoordingsorgaan

Het bestuur oriënteerde zich in verschillende vergaderingen en bijeenkomsten op de verschillende mogelijkheden voor de invulling van de Principes. Gekozen is voor een verantwoordingsorgaan met zes leden. Deze leden worden benoemd door KLM, de deelnemers en de pensioengerechtigden. De vertegenwoordigers van de deelnemers en de pensioengerechtigden worden gekozen door betreffende groepen. Zowel de representatieve organisaties van werknemers en pensioengerechtigden als individuele deelnemers of pensioengerechtigden kunnen kandidaten stellen voor het verantwoordingsorgaan. Ultimo 2007 waren de vertegenwoordigers van KLM en de pensioengerechtigden bekend. Voor de vertegenwoordigers van de deelnemers is de verkiezingsprocedure in 2008 gestart. Op 8 april 2008 is de uitslag van de verkiezingen vastgesteld. Door de deelnemers werden mevrouw I.S.T. van Bunschot en de heer R. Butje gekozen.

Het verantwoordingsorgaan heeft de bevoegdheden, rechten en voorzieningen zoals aangegeven in de Principes. De hoofdtak van het orgaan is de beoordeling van het gevoerde beleid. Deze beoordeling wordt voornamelijk onderdeel van het jaarwerkproces van het Fonds. Voorafgaand aan de formele vaststelling van het jaarverslag voeren het bestuur en het verantwoordingsorgaan overleg over het oordeel van het orgaan. Zo kan het oordeel met de reactie daarop van het bestuur worden opgenomen in het verslag over het betreffende jaar. In 2008 zal overigens vooral sprake zijn van inwerken en proefdraaien. De intentie van het bestuur is om het verantwoordingsorgaan in voorkomende gevallen ook te gebruiken als platform voor overleg of afstemming met de doelgroepen.

Visitatiecommissie

Met betrekking tot het interne toezicht heeft het bestuur gekozen voor een visitatiecommissie. Belangrijkste overweging voor deze keuze is dat de visitatiecommissie de meeste ruimte biedt om ervaring op te doen. Naar de mening van het bestuur heeft het Fonds al een robuuste governancestructuur met verschillende organen en adequate checks and balances. Daarom acht het bestuur enige terughoudendheid ten aanzien van nieuwe statutaire organen wenselijk. Het voorgaande betekent niet dat het Fonds kiest voor een minimale invulling. Het bestuur is van mening dat het interne toezicht een bijdrage moet leveren aan de kwaliteit van de besturing van het Fonds en streeft in dat kader naar een kwalitatieve invulling. Mede in dat licht is het bestuur voornemens de visitatiecommissie voor een termijn van drie jaar in te stellen en gedurende die periode verschillende onderzoeken te laten doen. Verder is het voornemen om de visitatiecommissie in samenwerking met de andere KLM pensioenfondsen in te vullen, zodat wederzijds van de ervaringen kan worden geprofiteerd. In de visitatiecommissie zullen ten minste drie onafhankelijke deskundigen zitting hebben. Eind 2007 werd het profiel van de visitatiecommissie vastgesteld en startte men met het zoeken naar geschikte kandidaten.

Deelnemersvergadering

In het kader van de nieuwe organisatiestructuur van het Fonds besloot het bestuur de deelnemersvergadering een andere positie te geven dan voorheen. In de oude situatie besprak het bestuur in de deelnemersvergadering het jaarverslag met de aanwezigen. Hiervoor werden alle deelnemers en pensioengerechtigden uitgenodigd. Daarnaast konden zowel het bestuur als de deelnemers of pensioengerechtigden onderwerpen van algemeen belang aan de orde stellen. Indien het Fonds in verband met een zeer slechte financiële situatie rechten zou moeten aanpassen, diende de deelnemersvergadering hierover te adviseren.

Door het vrijblijvende karakter en de wisselende aanwezigheid is de deelnemersvergadering geen geëigend instituut voor beleidsmatig overleg met belanghebbenden en representatie van de deelnemers. Het bestuur is voornemens om hiervoor in voorkomende gevallen een beroep te doen op het verantwoordingsorgaan. In dat kader heeft het bestuur besloten de statutaire positie van de deelnemersvergadering te laten vervallen. Dit betekent overi-

gens niet dat het instituut deelnemervergadering geheel verdwijnt. Het bestuur is van mening dat een periodieke bijeenkomst met deelnemers waarde heeft en dat het past in het beleid van toegankelijkheid. Besloten is dan ook om een jaarlijkse bijeenkomst te handhaven, maar een iets ander karakter te geven. In 2008 wordt dit verder vorm gegeven.

Deskundigheid

De deskundigheid van leden van het bestuur en andere organen van het Fonds krijgt traditioneel veel aandacht. Deskundigheidsbevordering vindt op verschillende manieren plaats. In vergaderingen wordt tijd ingeruimd voor scholing op specifieke onderwerpen. Daarnaast worden aparte, interne en externe bijeenkomsten georganiseerd en worden bestuursleden en leden van andere organen in de gelegenheid gesteld individueel deel te nemen aan opleidingen. In 2007 hebben bestuursleden deelgenomen aan themabijeenkomsten of workshops van de Stichting OPF en aan educatieve seminars van de eigen uitvoeringsorganisatie. Ook is door bestuursleden deelgenomen aan een proef met een nieuwe module van de Stichting Pensioenopleidingen met betrekking tot vaardigheidstraining. Onderwerpen die aan de orde kwamen zijn derivaten, crisismanagement, toekomst van het pensioenstelsel en pension fund governance.

De deskundigheidsbevordering vindt plaats op basis van een deskundigheidsplan. In 2008 wordt dit deskundigheidsplan in overeenstemming gebracht met het plan van aanpak 'Deskundigheidsbevordering pensioenfondsbesturen' van de pensioenkoopels.

Evaluatie

Het bestuur evalueert periodiek de deskundigheid. In 2006 heeft het bestuur een governance self assessment uitgevoerd. Uit de governanceprincipes vloeit voort dat periodiek het functioneren van het bestuur en bestuursleden moet worden geëvalueerd. Ook moeten pensioenfondsen voorzien in een adequate procedure voor onverhoopt disfunctioneren van een bestuurslid. Juridisch is aan dit laatste invulling gegeven door in de statuten de mogelijkheid op te nemen dat maatregelen getroffen worden bij disfunctioneren. Een systematiek en procedure voor evaluatie van het functioneren van het bestuur wordt in 2008 opgepakt.

Transparantie

Via het periodiek Focus, de website en berichten in interne KLM-publicaties worden de deelnemers en de pensioengerechtigden geïnformeerd over ontwikkelingen, beleidsbeslissingen en uitvoeringszaken. Via het jaarverslag vindt verantwoording over het gevoerde beleid plaats. De belangrijkste zaken uit het voorgaande jaar worden toegelicht in een speciale jaarverslageditie van Focus. In 2007 is gestart met het opnemen van informatie over het bestuursbeleid op de website en het inzichtelijker maken van de bestuurlijke organisatie en de verschillende verantwoordelijkheden. Belanghebbenden kunnen zich via een speciaal e-mailadres direct tot het bestuur wenden. Bestuursleden zijn in hun

dagelijkse functie binnen de onderneming ook direct aanspreekbaar voor deelnemers en pensioengerechtigden.

Toezicht

Het bestuur onderschrijft de waarde van alert extern toezicht op de pensioensector en hecht in dat verband waarde aan een goede, open relatie met de toezichthouder(s). Het bestuur stelt regelmatig contact met de toezichthouder op prijs. In 2007 vonden de volgende toezichtsactiviteiten plaats. In februari 2007 voerde DNB bij de uitvoeringsorganisatie een zogenoemde ICT-quick scan uit. Dit onderzoek is gericht op de beheersing van de ICT-risico's. Het onderzoek gaf geen aanleiding tot bijzondere opmerkingen. Wel zijn enkele punten van praktische aard gesignaleerd, met betrekking tot blusvoorzieningen in de computerruimte en de termijn van wachtwoorden. De aanbevelingen zijn opgevolgd.

Per april 2007 werd van de zijde van DNB een nieuwe toezichthouder benoemd. Een eerste kennismaking met de nieuwe toezichthouder vond in februari 2008 plaats. In juni 2007 is medewerking verleend aan de enquête Pension Fund Governance van DNB. Gedurende het jaar zijn verder aan DNB de gebruikelijke rapportages verstrekt, zoals het jaarverslag 2006 en de Staten 2006, evenals enkele gewijzigde fondsdocumenten. Ook is geparticipeerd in het jaarlijkse onderzoek naar de ontwikkeling van de premie en de indexatie. De periodieke rapportage aan DNB vindt vanaf februari 2008 elektronisch plaats via het systeem E-line. Twee functionarissen van het Fonds namen deel aan de jaarlijkse pensioenfonds-bijeenkomst van DNB in september 2007.

In november 2007 verleende het Fonds medewerking aan een tweetal self assessments van de Autoriteit Financiële Markten (AFM). Deze betroffen het communicatiebeleid van het Fonds en het effectentypische gedragstoezicht. Het Fonds is vrijgesteld van het zogenoemde effectentypische gedragstoezicht omdat het zijn operationele vermogensbeheer volledig heeft uitbesteed. Daardoor heeft het Fonds zelf geen informatie over of invloed op dagelijkse effectentransacties.

Interne beheersing

Het Audit Committee beoordeelt de interne beheersing van het Fonds, inclusief de uitvoeringsorganisatie. Het Audit Committee komt drie- of viermaal per jaar bijeen en rapporteert zijn activiteiten en bevindingen aan het bestuur. Het verslag van de werkzaamheden en bevindingen 2007 is besproken in de bestuursvergadering van december 2007.

Jaarlijks ontvangt het Fonds van de uitvoeringsorganisatie een SAS70-rapportage inzake de beheersingsmaatregelen. In 2007 werden zowel voor vermogensbeheer als voor pensioenuitvoering en bestuursondersteuning SAS70 Type II-rapportages afgegeven.

De Type II-rapportage betreft de feitelijke werking van de beheersmaatregelen. Met deze rapportage krijgt het bestuur inzicht in de mate van beheersing van de uitbestede activiteiten. Het Audit Committee heeft de rapportage, inclusief de verklaring van de accountant, besproken met de uitvoeringsorganisatie en de accountant. Hierbij zijn geen vervolgacties noodzakelijk gebleken.

Het Audit Committee voerde verder in 2007 weer een risicoanalyse uit. Concreet is bekeken in hoeverre de in 2005 uitgevoerde analyse nog actueel is, welke ontwikkelingen en gebeurtenissen zich hebben voorgedaan, wat de invloed hiervan zou kunnen zijn en in hoeverre dit voldoende is afgedekt in de bestaande structuur. Het Audit Committee zag geen aanleiding nadere maatregelen te adviseren.

Als onderdeel van het risicomanagement is ook in 2007 onderzoek gedaan naar de naleving van wetgeving door het Fonds en de uitvoeringsorganisatie. Ultimo 2007 was deze zogenoemde compliancetoets nog in bewerking. De toets moest in verband met nieuwe wetgeving opnieuw worden ingericht. Hierdoor trad vertraging op. De nieuwe wetgeving betreft de Pensioenwet en de Wet financieel toezicht (Wft).

In 2007 voerde een accountantsbureau een onderzoek uit naar de juistheid van pensioentoekenningen. De eerste rapportage over de pensioentoekenningen van het Fonds vond plaats in februari 2008.

Het Audit Committee heeft kennisgenomen van de rapportage van de externe accountant en het rapport over de pensioentoekenningen en constateerde dat deze geen onderwerpen bevatten die aan het bestuur gerapporteerd moeten worden.

Voor het jaar 2008 neemt het Audit Committee zich voor om zich specifiek te richten op de kwaliteit van de uitvoering en ICT-beheersing. Daarnaast zijn vaste gespreksonderwerpen de SAS70-rapportages en de jaarstukken. Na aanvang van de nieuwe zittings-termijn van het bestuur wordt met het nieuwe bestuur weer een algemene risicoanalyse uitgevoerd.

Gedragcode

Op de leden van het bestuur is een gedragscode van toepassing. De code heeft tot doel het voorkomen van (de schijn van) verstrengeling van belangen van het Pensioenfonds en privébelangen en het voorkomen van ongeoorloofde handelingen, zoals koersmanipulatie. Een Compliance officer houdt toezicht op naleving van de code. In 2007 werd de functie van Compliance officer vervuld door de heer Dees.

In 2007 hebben zich geen situaties voorgedaan die aanleiding geven tot melding. Dit sluit aan bij de verwachtingen. Door de uitbesteding aan de uitvoeringsorganisatie hebben bestuursleden geen (directe) betrokkenheid bij het aangaan van zakelijke relaties of (voorgenomen) beleggingstransacties, noch beschikken zij over vertrouwelijke marktinformatie. Mede in het licht van de vergunningen van de organisatie op grond van de Wft, geldt voor de medewerkers van de uitvoeringsorganisatie een eigen gedragscode, die voldoet aan de door de AFM gestelde eisen.

Corporate Governance

Het Fonds onderschrijft de wenselijkheid van een goede governance van ondernemingen en wil actief bijdragen aan de bevordering en de verdere ontwikkeling van de corporate governance. Hiertoe ontplooit het Fonds de onderstaande activiteiten.

Eumedion

Op beleidsmatig niveau participeert het Fonds in de Stichting Eumedion samen met het Pensioenfonds Vliegend Personeel KLM en het Algemeen Pensioenfonds KLM. Eumedion heeft als doel het bijdragen aan de ontwikkeling van goede corporate governance en het bevorderen van de naleving van governance codes. De organisatie is vaste gesprekspartner voor de Nederlandse overheid en de Europese instellingen voor governance-aangelegenheden. Zo wordt commentaar geleverd op beleidsvoornemens en wetgeving, maar ook worden uit eigen beweging voorstellen gedaan. Verder neemt Eumedion actief deel aan het openbare debat over goed ondernemingsbestuur. Ook wordt onderzoek verricht naar het effect van goed ondernemingsbestuur op rendementen van pensioenfondsbeleggingen. Ten slotte geeft Eumedion de aangesloten instellingen praktische ondersteuning bij de uitvoering van hun eigen activiteiten, bijvoorbeeld het afstemmen van de inbreng op aandeelhoudersvergaderingen. Eumedion treedt overigens zelf niet op naar ondernemingen. In Eumedion nemen zo'n 65 vermogensbeheerders deel. Dit zijn de meeste grote pensioenfondsen en een aantal andere grote institutionele beleggers. De KLM pensioenfondsen hebben gezamenlijk een bestuurszetel in Eumedion. In maart 2007 ontving het bestuur de jaarlijkse rapportage over de activiteiten in het kader van Eumedion.

Stichting Governance Platform

Voor de uitvoering van het corporate governancebeleid neemt het Fonds sinds 2005 deel in de Stichting Governance Platform. Dit platform richt zich op het voeren van een actieve dialoog met beursgenoteerde ondernemingen. Consultancybureau Deminor is aangesteld voor de uitvoering van de taken. Jaarlijks wordt een selectie gemaakt van het aantal ondernemingen waarmee een dialoog wordt gevoerd. In maart 2007 ontving het bestuur de jaarlijkse rapportage over de activiteiten van het Governance Platform.

Externe beheerders

Het Fonds neemt zelf niet deel aan aandeelhoudersvergaderingen. Dit houdt verband met de wijze waarop het vermogensbeheer is georganiseerd. Het Fonds belegt zelf niet rechtstreeks in aandelen, maar schakelt daarvoor externe partijen in. Waar mogelijk maakt het Fonds gebruik van het beleid en de kanalen van de externe vermogensbeheerders. Deze hebben mandaat om in het belang van het Fonds op te treden.

Verantwoord beleggen

In de maatschappelijke omgeving vindt een discussie plaats over de vraag in hoeverre pensioenfondsen een sociale verantwoordelijkheid hebben ten aanzien van hun beleggingen. Verantwoord beleggen betreft het niet-financieel getinte eisen stellen aan beleggingsobjecten. Het gaat daarbij om zaken als ecologie, milieu, duurzaamheid en ethiek.

In 2007 stond het bestuur verschillende malen bij dit thema stil en is er een globale lijn uitgezet. Het bestuur oriënteerde zich daarna op de verschillende ontwikkelingen.

In november 2007 verscheen het rapport 'De gearriveerde toekomst' van de pensioen-koepels. Hierin wordt een handreiking naar de pensioensector gedaan om tot een beleid ten aanzien van verantwoord beleggen te komen. Mede naar aanleiding van dit rapport besloot het bestuur in december 2007 een werkgroep in te stellen die nadere beleidsvoorstellen ontwikkelt. Voornemen is om het onderwerp verantwoord beleggen onderdeel te maken van de beleidscyclus beleggingen en op die wijze te waarborgen dat het onderwerp periodiek bestuurlijke aandacht heeft. Het streven is om in 2008 tot nadere invulling te komen in termen van definiëring van het begrip verantwoord beleggen en het bepalen van eventuele uitgangspunten voor beleggingsmandaten.

Communicatie

De communicatie van het Fonds vindt plaats op basis van een jaarlijks communicatieplan en het beleidskader communicatie. Het beleidskader geldt voor drie jaar. De periode 2006 – 2008 kreeg als leidraad 'Verbinding maken'. Hierbij gaat het om meer en gericht contact tussen het Fonds en de belanghebbenden. Dit betreft niet alleen de communicatie over de pensioenregeling, maar ook de betrokkenheid van deelnemers en pensioengerechtigden bij het functioneren van het Fonds en de financiële positie. De communicatie met deelnemers en pensioengerechtigden richt zich voornamelijk op de persoonlijke situatie.

In 2007 kreeg dit onder andere vorm door introductie van een pensioenplanner. Met de online pensioenplanner krijgen deelnemers eerst inzicht in hun persoonlijke pensioensituatie. Ook kunnen zij de effecten van mogelijke keuzen doorrekenen.

Voorlichtingsdagen

Ook werd een proef gedaan met speciale voorlichtingsbijeenkomsten voor deelnemers voor wie het pensioen in zicht komt. Dat wil zeggen ongeveer een jaar voor hun eerst-mogelijke pensioendatum. In 2007 vonden twee 'Pensioen in Zicht'-bijeenkomsten plaats. Tijdens deze bijeenkomsten zijn de deelnemers geïnformeerd over verschillende aspecten

van pensionering. Aan de orde kwamen bijvoorbeeld het pensioen, rechtspositie en personeelsregelingen van KLM en de vereniging en belangenbehartiging van pensioengerechtigden. De bijeenkomsten blijken in een behoefte te voorzien en worden door de deelnemers gewaardeerd. Het bestuur heeft besloten de 'Pensioen in Zicht'-bijeenkomsten tot een vast onderdeel van de communicatie te maken.

Jongeren

Bij jongeren bestaat over het algemeen weinig belangstelling voor pensioen. Terwijl ook jonge deelnemers keuzen maken die van invloed kunnen zijn op hun pensioen. Verder is voor handhaving van het pensioenstelsel wenselijk dat dit ook gedragen wordt door de deelnemers. In 2007 voerde het Fonds met begeleiding van CNV Jongeren een project uit met jongere deelnemers (leeftijd 20-35). Dit zogenoemde Check It Project heeft als doel door jonge deelnemers te laten onderzoeken op welke wijze de belangstelling en betrokkenheid van jonge collega's kan worden vergroot. Het project leidde tot een aantal voorstellen aan het bestuur om de communicatie over pensioen met jongeren te verbeteren. Deze voorstellen worden voor zover mogelijk meegenomen in de communicatieactiviteiten van 2008. Als beste oplossing kozen de jongeren het idee om jonge deelnemers zelf een rol te laten spelen in de vorm van ambassadeurs of intermediairs. Deze deelnemers kunnen hun collega's attenderen op en wegwijs maken in pensioenzaken die jongere werknemers raken. Het bestuur heeft besloten dit idee bij wijze van proef in 2008 uit te voeren.

Communicatie en de Pensioenwet

In 2007 zijn de communicatie-uitingen getoetst aan de nieuwe Pensioenwet. Vooruitlopend op de verplichting per 2008 bracht het Fonds al in 2007 een pensioenoverzicht volgens het Uniforme Pensioenoverzicht (UPO) uit. Verder is eind 2007 een tekst voor de zogenoemde startbrief ontwikkeld. Dit is de informatie over de pensioenregeling, financiering en risico's die een nieuwe deelnemer kort na indiensttreding moet ontvangen. Deze startbrieven worden vanaf 2008 aan nieuwe deelnemers gezonden.

Pensioenwebsite

Al langere tijd bestond bij het bestuur de wens om tot een vernieuwing van de website te komen. De bestaande website bevat weliswaar de juiste informatie, maar wordt als te statisch ervaren. Bovendien is niet alle informatie voldoende toegankelijk. Door capaciteitstekort heeft in 2007 nog geen vernieuwing plaatsgevonden. Begin 2008 is gestart met een project dat tot een nieuwe, voor de deelnemers meer toegankelijke en aantrekkelijke pensioensite moet leiden.

Publicaties

Het Fonds beschikt over een eigen pensioenkrant voor deelnemers en pensioengerechtigden: Focus. Focus is in 2007 driemaal verschenen en besteedde aandacht aan de governance-discussie en -besluitvorming, reglementswijzigingen, de financiële positie van het Fonds en het jaarverslag.

Geschillen

In de klachtenregeling van het Fonds is vastgelegd dat een belanghebbende een klacht kan indienen. Dit kan als hij het niet eens is met de wijze waarop de statuten of het pensioenreglement worden toegepast, of als hij van mening is onjuist behandeld te zijn. De klachtenregistratie van het Fonds betreft niet alleen formele klachten, maar ook kritische vragen en signalen van belanghebbenden. Een klacht wordt in eerste instantie behandeld door de uitvoeringsorganisatie, waarna beroep bij het bestuur open staat. Als een klager het niet eens is met het oordeel van het bestuur, kan hij zich wenden tot de Ombudsman Pensioenen. Daarnaast bestaat de gang naar de rechter.

In 2007 zijn 24 klachten ingediend (2006: zeven) en twee overige individuele zaken voorgelegd (2006: vijf). Van de 24 klachten zijn er dertien gegrond verklaard (2006: vier) en zeven ongegrond (2006: drie). Vier klachten waren ultimo 2007 nog in behandeling. Er zijn in 2007 geen geschillen voorgelegd aan externe instanties. Het merendeel van de gegronde klachten betrof onvolkomenheden in de informatievoorziening.

Externe relaties

Het Pensioenfonds is aangesloten bij de Stichting OPF, een organisatie die de belangen van ondernemingspensioenfonds behartigt bij de Nederlandse en Europese overheden en toezichthouders. De (titulair) directeur van het Fonds is lid van het algemeen bestuur van OPF. Functionarissen van de uitvoeringsorganisatie nemen deel aan verschillende commissies van OPF, zoals de commissie pensioenzaken, de commissie beleggingszaken, het controllersoverleg, de commissie verslaggeving, de commissie Europa en de begeleidingscommissie PFG.

Uitvoering

In 2007 besloten het bestuur en de uitvoeringsorganisatie tot een nieuwe dienstverleningsovereenkomst. In de nieuwe overeenkomst zijn nieuwe werkzaamheden opgenomen, voortvloeiend uit de Pensioenwet. Verder zijn nadere serviceafspraken en kwaliteitsindicatoren overeengekomen. Ook is een nieuwe systematiek voor de vergoeding voor de uitvoeringsactiviteiten afgesproken. De nieuwe systematiek maakt de kosten van de verschillende diensten beter zichtbaar en bevat efficiencydoelstellingen. De nieuwe overeenkomst werkt terug tot 1 januari 2007.

Conform de afspraken heeft de uitvoeringsorganisatie ook in 2007 deelgenomen aan de CEM-benchmark voor pensioenuitvoering. Dit is een systematiek voor vergelijking van service en kosten van pensioenfonds. Deze is door het Canadese bedrijf Cost Effectiveness Measurement Ltd. ontwikkeld. Zo'n twaalf Nederlandse pensioenfonds nemen deel aan deze benchmark. Wereldwijd nemen zo'n 60 pensioenfonds deel.

De uitvoeringsorganisatie heeft namens het Algemeen Pensioenfonds KLM meegedaan aan dit onderzoek. Dit was omdat dit Fonds het best vergelijkbaar is met andere pensioenfonds. De uitkomsten van het onderzoek worden ook gerapporteerd aan het bestuur. CEM geeft inzicht in de absolute en relatieve kosten, de factoren die de kosten beïnvloeden en het serviceniveau. Het rapport geeft ook concrete verbetermogelijkheden.

Pensioen- ontwikkelingen binnen het Fonds

Algemeen

In verband met nieuwe wetgeving besteedde het Fonds in 2007 veel aandacht aan het onderhoud van de pensioenreglementen. Onder andere zijn de pensioenreglementen van het Fonds in overeenstemming gebracht met de bepalingen van de nieuwe Pensioenwet die op 1 januari 2007 is ingevoerd. Ook zijn de bepalingen in de reglementen over de hoogte van het arbeidsongeschiktheidspensioen en de voortzetting van de pensioenopbouw tijdens arbeidsongeschiktheid aangepast. Dit in verband met de afspraken die in het arbeidsvoorwaardelijk overleg zijn gemaakt over de WIA.

In 2007 is het contract tussen KLM en Centraal Beheer Achmea voor de verzekering van het Anw-hiaatpensioen geëindigd. Op verzoek van het arbeidsvoorwaardelijk overleg is het Anw-hiaatpensioen in de reglementen van het Fonds vastgelegd.

Wijzigingen in de pensioenregelingen in 2007

In 2007 zijn diverse reglementswijzigingen doorgevoerd. Het betreft:

- > Aanpassing van diverse bepalingen aan de voorschriften van de nieuwe Pensioenwet. Dit zijn onder meer de reglementsartikelen over afkoop, waardeoverdracht en informatieverplichtingen.
- > Aanpassing van de bepalingen voor het arbeidsongeschiktheidspensioen en de voortzetting van de pensioenopbouw tijdens arbeidsongeschiktheid. Deze wijzigingen vonden plaats op basis van de afspraken die in het arbeidsvoorwaardelijk overleg over de WIA zijn gemaakt. Onder andere is vastgelegd dat het arbeidsongeschiktheidspensioen 10% bedraagt van de bruto pensioengrondslag voor zover deze lager is dan de WIA-uitkeringsgrens van EUR 45.017 en 80% van het deel van de bruto pensioengrondslag dat boven de WIA-uitkeringsgrens uitkomt.
- > Opname van het Anw-hiaatpensioen in de reglementen van het Fonds.

Naast deze inhoudelijke wijzigingen zijn ook nog enige andere tekstuele wijzigingen en verduidelijkingen in de reglementen doorgevoerd.

Wijzigingen in de pensioenregeling in 2008

De pensioenregeling van het Fonds gold oorspronkelijk tot 31 december 2007. In december 2007 besloot het bestuur de regeling te verlengen tot 1 april 2008. Dit gebeurde in afwachting van een besluit in het arbeidsvoorwaardelijk overleg over de nieuwe pensioenregeling voor het Cabinepersoneel. In maart 2008 besloot het bestuur de regeling te verlengen tot 1 juni 2008.

Ten opzichte van de pensioenregeling die in 2007 van toepassing was, bevat de nieuwe regeling van 2008 naar verwachting enige belangrijke wijzigingen:

- > Het opbouwpercentage voor het ouderdomspensioen wordt verhoogd en bedraagt in de eindloonregeling 1,58% en in de middelloonregeling 1,78%.
- > De aanpassing van opgebouwde rechten in de eindloonregeling en de middelloonregeling op basis van (algemene) loonronden wordt voorwaardelijk.
- > Tijdens het dienstverband wordt het facultatieve nabestaandenpensioen geheel op risicobasis verzekerd. Het uitgestelde nabestaandenpensioen vervalt.
- > Bij echtscheiding, beëindiging van het dienstverband of pensionering wordt het ouderdomspensioen automatisch omgezet in een ouderdomspensioen en een nabestaandenpensioen in de verhouding 100 : 70.
- > De deelnemers in de eindloonregeling krijgen de keuze om met ingang van 1 januari 2009 over te stappen naar de middelloonregeling.

Indexering

Indexering tijdens het dienstverband

Het opgebouwde pensioen van deelnemers in de eindloonregeling wordt niet geïndexeerd. De opbouw van aanspraken in de eindloonregeling is gebaseerd op het laatst verdiende salaris. De stijging van de lonen is daarom al in het pensioen verwerkt.

Voor deelnemers aan de middelloonregeling beslist het Fonds jaarlijks of het opgebouwde pensioen per 1 januari wordt aangepast op basis van het percentage van de algemene loonronden volgens de CAO's voor het KLM-Cabinepersoneel. Deze indexatie is uiterlijk tot 1 april 2008 onvoorwaardelijk.

Het opgebouwde NAP-pensioen wordt tijdens het deelnemerschap jaarlijks aangepast aan de algemene loonontwikkeling voor het Cabinepersoneel. Deze indexering is voorwaardelijk. Er bestaat geen recht op indexering van het opgebouwde NAP-pensioen. Jaarlijks beslist het Fonds of en in hoeverre indexatie plaatsvindt.

Indexering na einde dienstverband

De ingegane pensioenen van pensioengerechtigden en de premievrije aanspraken op pensioen in zowel de middelloon- als de eindloonregeling worden jaarlijks per 1 januari verhoogd op basis van de prijsindex. Deze indexering is voorwaardelijk. Er bestaat geen recht op indexatie en het is niet zeker of en in hoeverre in de toekomst indexatie zal plaatsvinden. Een besluit van het bestuur om in enig jaar indexatie te verlenen vormt geen garantie voor in toekomstige jaren te verlenen indexaties. Dit geldt ook voor de ingegane NAP-pensioenen en de premievrije aanspraken op NAP-pensioen.

Hierna zijn de gegevens over indexering in het kader van de diverse reglementen van het Fonds weergegeven.

Reglement 1977

De pensioenaanspraken worden afgeleid uit een aangepaste netto pensioengrondslag. Dit is het verschil tussen de aangepaste bruto pensioengrondslag en het AOW-loon per 1 januari van het vorige jaar. Per 1 januari 2007 is de bruto pensioengrondslag aangepast met 1,76%. De aanpassing van het AOW-loon bedraagt per 1 januari 2007 2,2%.

Reglement 1998

De aanspraken op pensioen en de ingegane pensioenen worden tot de leeftijd van 65 jaar aangepast aan de algemene salariswijziging van de KLM-CAO. Per 1 januari 2008 zijn de aanspraken op pensioen en de ingegane pensioenen aangepast met 3,53%.

De ingegane pensioenen worden vanaf de leeftijd van 65 jaar per 1 januari van ieder jaar aangepast aan de prijsindex, met een maximum van de algemene salariswijziging van de KLM-CAO. De prijsindexatie bedroeg op 1 januari 2008 1,5%.

Reglement 2004

De ingegane pensioenen en de premievrije aanspraken zijn per 1 januari 2008 verhoogd met 1,5%. Dit is het stijgingspercentage van de prijsindex.

Reglement 2006 A en Reglement 2006 B

De opgebouwde pensioenen van Reglement 2006 B (de middelloonregeling) zijn per 1 januari 2008 verhoogd met 3,53%. Dit is het stijgingspercentage van de loonindex. De ingegane en premievrije pensioenen van Pensioenreglement 2006 A (de eindloonregeling) en 2006 B (de middelloonregeling) zijn per 1 januari 2008 verhoogd met 1,5%. Dit is het stijgingspercentage van de prijsindex.

Netto Aanvullende Pensioenregeling

De opgebouwde pensioenen van de NAP zijn per 1 januari 2008 verhoogd met 3,53%. Dit is het stijgingspercentage van de loonindex.

De ingegane en premievrije pensioenen van de NAP zijn per 1 januari 2008 verhoogd met 1,5%. Dit is het stijgingspercentage van de prijsindex.

Vooruitblik 2008

In 2007 is een onderzoek gestart naar een aantal uitvoeringstechnische aspecten van de nieuwe reglementsbepalingen inzake arbeidsongeschiktheid, die op de WIA gebaseerd zijn. In verband hiermee worden in 2008 de regels voor het arbeidsongeschiktheids-pensioen en de voortzetting van de pensioenopbouw tijdens arbeidsongeschiktheid aangevuld en verduidelijkt.

Verder staat het jaar 2008 in het teken van de implementatie van de nieuwe pensioenregeling voor het Cabinepersoneel zoals die in het arbeidsvoorwaardelijk overleg naar verwachting wordt afgesproken.

Beleggingen van het Fonds

Algemeen

Het doel van het beleggingsbeleid is het leveren van een optimale bijdrage aan het veiligstellen van de pensioenafspraken binnen aanvaardbare risicogrenzen. Het bestuur heeft de beleggingen gespreid over verschillende beleggingscategorieën. Binnen de verschillende beleggingscategorieën wordt gespreid naar regio's en subcategorieën. Bij de uitvoering van het beleid houdt het bestuur rekening met valutarisico, renterisico en het neerwaartse risico van aandelen en vastgoed.

Strategisch Beleggingsbeleid

Door de komst van het Financieel Toetsingskader (FTK) is het rentemismatchrisico in de balans van een pensioenfonds scherp zichtbaar geworden. De waarde van de pensioenverplichtingen is gevoelig voor veranderingen in de rente. Wanneer de rente daalt, stijgen de verplichtingen. Een rentedaling leidt ook tot een hogere waarde van de obligatieportefeuille. Dit compenseert de waardevermindering van de verplichtingen ten dele, zij het dat de verplichtingen een grotere rentegevoeligheid hebben. De waarde van de aandelen- en vastgoedportefeuille wordt ook beïnvloed door het niveau van de rente, maar voor de korte termijn is er geen sprake van een direct verband. Aangezien het Fonds de ambitie heeft om de pensioenen te indexeren voor de inflatie is, naast het rentemismatchrisico, het inflatierisico ook een belangrijk risico voor het Fonds. Het gewenste niveau van het te lopen renterisico en inflatierisico wordt uitgebreid onderzocht in de ALM-studie. Naar aanleiding van de resultaten van de in 2006 gestarte ALM-studie besloot het bestuur om de rentegevoeligheid van het Fonds gedeeltelijk te verminderen. In november 2007 is daarom het strategische normgewicht van vastrentende waarden met 5% verhoogd ten laste van de allocatie naar aandelen. Vervolgens is binnen vastrentende waarden een verschuiving gemaakt van de langlopende Europese Staatsobligaties naar de global inflation linked bonds. In 2008 wordt verder gewerkt aan de ALM-studie.

Ook is uitvoering gegeven aan het voorgenomen beleid om binnen de aandelenportefeuille te gaan beleggen in de Canadese aandelenmarkt en in de ontwikkelde landen in de regio Pacific exclusief Japan. Dit zijn Hong Kong, Singapore, Australië en Nieuw Zeeland. Als gevolg hiervan zijn de belangen in Europa, exclusief het Verenigd Koninkrijk, en in de Verenigde Staten verlaagd. Deze wijziging is met de jaarlijkse herbalancering doorgevoerd. Binnen de vastgoedportefeuille is een verdere invulling gegeven aan Amerikaans en Europees privaat vastgoed. Deze allocatie is ten laste gegaan van beursgenoteerd vastgoed.

Tactisch beleid Beleggingscategorieën

Tot en met juli had het Fonds een overwogen positie in aandelen. De reden hiervoor was dat verdere winstgroei en een oplopen van de koers-winstverhoudingen werd voorzien. Tijdens de herbalancering medio mei werd de overweging al enigszins verminderd. Eind juli werd het beurs sentiment ongunstiger en het aandelenbelang werd teruggebracht naar neutraal. Het vrijgekomen geld is in obligaties belegd, vooral in inflation linked bonds.

Medio augustus is het aandelenbelang verder teruggebracht naar een kleine onderweging, omdat de reactie van de financiële markten op de kredietcrisis erg mild bevonden werd. Dit kwam ten gunste van liquiditeiten. Deze tactische positionering bleef ongewijzigd tot het einde van het jaar. In het vierde kwartaal heeft het Fonds een kleine onderweging van vastgoed laten ontstaan.

Beleggingsportefeuille naar categorieën (jaarultimo)

(bedragen in EUR miljoenen)	2007			2006		
	EUR	%	bench-mark	EUR	%	bench-mark
Vastgoed	104	8,0	8,4	138	11,3	11,1
Aandelen	584	44,9	44,9	614	50,2	49,3
Vastrentende waarden	578	44,3	44,0	455	37,2	38,5
Overig	36	2,8	2,7	15	1,3	1,1
	1.302	100,0	100,0	1.222	100,0	100,0

Vastgoed

De vastgoedportefeuille liet in 2007 een rendement zien van – 12,4%. Conform de strategische doelstellingen voor de vastgoedportefeuille is zowel in Europa als de Verenigde Staten het belang in privaat vastgoed uitgebreid. Het belang in privaat vastgoed is in Europa toegenomen van 23% naar 26% als percentage van de totale vastgoedportefeuille. Hierbij vond er ook een diversificatie naar buiten Nederland plaats. In Amerika is het percentage gestegen van 8% naar 18%.

Vastgoedportefeuille naar regio (jaarultimo)

(bedragen in EUR miljoenen)	2007		2006	
	EUR	%	EUR	%
Europa privaat	27	25,5	27	19,8
Europa publiek	26	24,8	55	39,2
Verenigde Staten privaat	19	18,2	11	8,2
Verenigde Staten publiek	32	31,5	45	32,8
	104	100,0	138	100,0

Aandelen

Op de aandelenportefeuille is in 2007 een rendement behaald van 6,6%. Gedurende het hele jaar zijn de opkomende markten overwogen geweest ten koste van de weging voor de Verenigde Staten. Vanaf het begin van het jaar tot eind september is er een overweging van Europa exclusief Verenigd Koninkrijk geweest, ook ten koste van de Verenigde Staten. Dit is eind september afgebouwd. De reden hiervoor was dat de centrale bank van de Verenigde Staten, de Fed, proactiever reageerde op de verslechtering van de financiële condities door de rente te verlagen. Als gevolg hiervan leed Europa onder de sterke euro. Tot slot is vanaf de introductie in mei sprake geweest van een kleine overweging van de regio Pacific exclusief Japan ten laste van de weging van Canada. De eerste regio profiteerde beter van de hoge groei in Azië. Eind november bleken beide markten vrijwel gelijk gewaardeerd en is de overweging weer afgebouwd.

Aandelenportefeuille naar regio (jaarultimo)

(bedragen in EUR miljoenen)	2007			2006		
	EUR	%	bench-mark	EUR	%	bench-mark
Europa	250	42,8	43,2	315	51,3	49,1
Verenigde Staten	172	29,4	32,4	196	31,9	34,5
Japan	43	7,3	7,4	39	6,3	6,5
Opkomende markten	76	13,1	10,0	64	10,5	9,9
Canada	19	3,2	3,1	–	–	–
Pacific exclusief Japan	24	4,2	3,9	–	–	–
	584	100,0	100,0	614	100,0	100,0

Vastrentende waarden

Op de vastrentendewaardenportefeuille is in 2007 een rendement behaald van 2,7%. In november 2007 is het strategische normgewicht van vastrentende waarden met 5% verhoogd. Daarbij is ook een verschuiving gemaakt van de langlopende Europese Staatsobligaties naar de global inflation linked bonds. Het gevolg is een flinke aanpassing van de strategische normgewichten van de verschillende categorieën binnen de vastrentende portefeuille.

In het tactische beleid van het Fonds is gedurende het hele jaar het belang van de opkomende markten overwogen geweest. De Amerikaanse high yield bonds waren onderwogen. Een verdere verbetering van de kredietwaardigheid van opkomende landen lag in

de lijn der verwachtingen en voorts werd het hele jaar rekening gehouden met een correctie in de high yield spreads. In juli is het belang in inflation linked bonds verhoogd als meest veilige categorie om in te beleggen. In augustus zijn als reactie op de uitgebroken kredietcrisis de investment grade portefeuilles, de bedrijfsobligaties Europa, Verenigde Staten en Verenigd Koninkrijk afgebouwd. Dit kwam ten gunste van Europese Staatsobligaties. Het resulteerde in een verlenging van de duration. Om dit te compenseren zijn in september langlopende Euro Staatsobligaties verkocht. In de plaats daarvan zijn Bund futures gekocht. Dit paste in de visie van het Fonds dat de lange rente onder verdere opwaartse druk stond. Door deze ruil is per saldo geen verandering aangebracht in de exposure naar Europese Staatsobligaties. Wel is het risico van een rentestijging zo verminderd.

Vastrentendewaardenportefeuille naar regio (jaarultimo)

(bedragen in EUR miljoenen)	2007			2006		
	EUR	%	bench-mark	EUR	%	bench-mark
Eurozone overheidsobligaties	59	10,1	8,6	83	18,1	18,9
Eurozone bedrijfsobligaties	40	6,9	7,9	36	7,8	7,9
UK bedrijfsobligaties	28	4,9	4,9	23	5,0	5,0
Indexleningen wereldwijd	352	60,9	60,0	231	51,1	50,1
Opkomende markten	49	8,5	7,7	38	8,4	7,5
VS high yield	15	2,7	3,8	12	2,6	3,7
VS corporate debt	35	6,0	7,1	32	7,0	6,9
	578	100,0	100,0	455	100,0	100,0

Valuta's

Als gevolg van de toevoeging van de regio's Canada en Pacific exclusief Japan in de aandelenportefeuille zijn in 2007 de Canadese en Australische dollar toegevoegd aan het valutahedgebeleid. Posities in Singapore en Hong Kong worden afgedekt met de Amerikaanse dollar en de posities in Nieuw Zeeland worden afgedekt als zijnde posities in de Australische dollar. De valutaposities in Amerikaanse dollars, Britse ponden, Japanse yen, Canadese en Australische dollars worden voor 100% afgedekt tegen de euro.

Rendementsontwikkelingen totale portefeuille

Over 2007 komt het totaalrendement van het Fonds uit op 3,4%. Dit is 10 basispunten lager dan de benchmark. Een afwijking tussen beiden vloeit voort uit over- en onderwegingen gedurende het jaar ten opzichte van de benchmarkportefeuille, beleggingskosten en implementatie-effecten van de portefeuillemutaties.

De behaalde rendementen worden voor beoordeling vergeleken met de benchmarkportefeuille. Dit is een referentieportefeuille die is toegesneden op de specifieke situatie van het Fonds. De verplichtingenstructuur en initiële vermogenspositie worden uitdrukkelijk meegenomen bij het bepalen van de strategische verdeling van het fondsvermogen over de beleggingscategorieën en binnen de beleggingscategorieën over regio's en beleggingsstijlen.

De rendementscijfers in de tabel voor de categorieën vastgoed, aandelen en vastrentend zijn berekend op basis van volledige afdekking van het valutarisico van de Amerikaanse dollar, het Britse pond, de Japanse yen, de Australische en Canadese dollar. De kasgeldbeleggingen zijn opgenomen onder 'Overig'.

De onderstaande tabel geeft de gemiddelde verdeling van het vermogen weer over de beleggingscategorieën en de rendementsontwikkeling van het Fonds. Ook geeft de tabel de verdeling en rendementsontwikkeling van de betreffende benchmark weer.

In de tabel staat PF voor het Fonds en BM voor benchmark.

Totaalrendement in %

	2007				2006			
	Gewicht		Rendement		Gewicht		Rendement	
	PF	BM	PF	BM	PF	BM	PF	BM
Vastgoed	9,8	10,0	-12,4	-12,4	10,2	10,5	30,9	30,9
Aandelen	50,0	49,4	6,6	6,8	51,0	50,3	17,9	18,3
Vastrentende waarden	38,8	39,7	2,7	3,0	39,3	39,8	-0,6	-0,8
Overig	1,4	0,9	0,2	0,2	-0,5	-0,6	0,1	-0,1
	100,0	100,0	3,4	3,5	100,0	100,0	11,8	11,8

Vooruitblik 2008

In de laatste bestuursvergadering van 2007 is de diversificatiestudie voor de vastrentendewaardenportefeuille besproken. Naar aanleiding daarvan besloot het bestuur om per mei 2008 ook te gaan beleggen in staatsobligaties van opkomende landen in hun eigen lokale valuta's. Dit wordt emerging market debt local currency genoemd. De huidige emerging market debt portefeuille bestaat alleen uit overheidspapier van de opkomende landen uitgegeven in Amerikaanse dollars. Gegeven de gunstige economische ontwikkelingen geven steeds meer opkomende landen staatsobligaties uit in de eigen valuta. De beschikbare hoeveelheid obligaties die in Amerikaanse dollars luiden neemt daardoor af. Tegelijkertijd is de kwaliteit van de staatsschuld in veel opkomende markten duidelijk toegenomen.

Vooruitblikkend naar de economie is de verwachting dat de economische terugval in de tweede helft van 2007 nog doorwerkt in 2008. Voor de Verenigde Staten wordt een milde recessie verwacht. Voor Europa, inclusief het Verenigd Koninkrijk, wordt een duidelijke groeivertraging verwacht. Dit leidt naar verwachting niet tot een recessie. Voor landen als Canada en Australië komt een lichte afkoeling goed uit, na de uitbundige groei van de afgelopen jaren. Ondanks de toegenomen interne dynamiek, zullen ook de opkomende landen hinder ondervinden van de economische afkoeling van de ontwikkelde markten, zij het veel minder dan wat vroeger gebruikelijk was. In het laatste deel van 2008 trekt de economie weer langzaam aan. De belangrijkste risico's zijn een verdere verergering van de financiële crisis wereldwijd en de kans op een sterker dan verwachte economische teruggang van de opkomende landen. Dit heeft op zijn beurt negatieve gevolgen voor de ontwikkelde markten.

De vastrentendewaardenportefeuille laat in 2008 uiteindelijk een redelijk rendement zien. De verwachting is dat zowel in Europa als in de Verenigde Staten de lange rentes eerst dalen om dan in de tweede helft van 2008 weer iets te stijgen. Het omgekeerde geldt voor de credit spreads. Naar verwachting lopen deze eerst nog op om dan aan het einde van het jaar te dalen. Ten aanzien van opkomende markten is de verwachting dat de positieve trend doorzet, zij het in mindere mate dan de afgelopen jaren. Voor aandelen geldt dat, dankzij de forse correctie op de beurzen, de waarderingen flink zijn verbeterd. Er is daarbij wel sprake van historisch hoge bedrijfswinsten. Deze winsten dalen de komende kwartalen wereldwijd. De centrale vraag is of dit al voldoende weerspiegeld is in de huidige koersen. Mogelijk verloopt de eerste helft van 2008 daardoor nog onrustig. Pas als de economische vooruitzichten verbeteren durven beleggers weer verder vooruit te kijken en ontstaat er ruimte voor koersstijgingen. De relatief lage waarderingen op de Europese aandelenmarkten en de goede groeivoorzichten van de opkomende markten zorgen bij deze twee markten voor de hoogste rendementsverwachting. Na een ongekend slecht jaar, is er ruimte voor een voorzichtig herstel van vooral publiek vastgoed. Zij het dat er ook voor deze beleggingscategorie sprake blijft van een hoge volatiliteit. Dit is onder andere een gevolg van de grote gevoeligheid voor een verandering in de rente.

Actuariële paragraaf Actuariële analyse

Hieronder wordt het saldo van baten en lasten geanalyseerd naar technische winst- en verliesbronnen:

(bedragen in EUR miljoenen)	2007	2006
Resultaat op beleggingen en verplichtingen	95,0	136,1
Resultaat op premies	10,6	7,2
Resultaat op waardeoverdrachten	–	– 0,2
Resultaat op pensioenuitkeringen	– 0,1	–
Resultaat op pensioenuitvoeringskosten	0,5	0,3
Wijziging actuariële grondslagen	– 32,7	– 1,4
Actuariële resultaten	0,8	2,1
Resultaat op indexering	– 23,2	– 9,2
Overige resultaten	3,5	3,4
Totaal	54,4	138,3

Premie

De kostendeekkende premie volgens artikel 130 van de Pensioenwet bedraagt EUR 46,0 miljoen en is als volgt samengesteld:

(bedragen in EUR miljoenen)	
Pensioenopbouw	21,1
Individuele salarisontwikkeling	8,8
Opslag voor invaliditeitsrisico	2,5
Opslag voor pensioenuitvoeringskosten (inclusief excassokosten)	3,1
Solvabiliteitsopslag	10,5
Totaal	46,0

Solvabiliteitstoets

Onder het FTK is het 'vereist eigen vermogen' het vermogen dat hoort bij de zogeheten evenwichtssituatie van het Pensioenfonds. In die evenwichtssituatie is het eigen vermogen zodanig vastgesteld dat met de wettelijk vastgestelde zekerheidsmaat van 97,5% wordt voorkomen dat het Pensioenfonds binnen één jaar over minder middelen beschikt dan

nodig om te kunnen voldoen aan de onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Met andere woorden, de kans dat het Pensioenfonds zich één jaar later in een situatie van onderdekking bevindt, is kleiner dan of gelijk aan 2,5%.

De toezichthouder, DNB, heeft een gestandaardiseerde methode vastgesteld om te toetsen of er voldoende eigen vermogen aanwezig is: de standaardtoets. De standaardtoets meet voor een aantal risicofactoren het mogelijke (negatieve) effect (in euro's) op het eigen vermogen. Omdat de resultaten van de standaardtoets afhankelijk zijn van marktomstandigheden en het risicoprofiel van de aanwezige beleggingen, fluctueren ze in de loop van de tijd. De vereiste solvabiliteit op basis van deze toets bedraagt ultimo 2007 EUR 204,7 miljoen. Het feitelijke eigen vermogen van het Pensioenfonds ultimo 2007 bedraagt EUR 625,9 miljoen. Dit betekent dat het Pensioenfonds ultimo 2007 voldoet aan de solvabiliteitstoets.

Oordeel van de externe actuaris over de financiële positie

De financiële positie van het Fonds is goed.

Risicoparagraaf ten aanzien van doelstellingen, beleid en het gebruik van financiële instrumenten Het bestuur heeft zijn beleid verwoord in de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABTN). Onderstaand treft u een nadere toelichting aan op de voornaamste risico's die door het bestuur zijn onderkend, alsmede het beleid van het bestuur voor het mitigeren van de risico's:

1. Mismatchrisico
2. Beleggingsrisico's
3. Verzekeringstechnische risico's
4. Operationele risico's

Mismatchrisico

Het Fonds is gevoelig voor wijzigingen in de marktrente omdat de duration van de beleggingen en de duration van de verplichtingen niet gelijk zijn. In 2006 is een aanvang gemaakt met de ALM-studie, waarbij beheersing van het mismatchrisico een belangrijk onderzoekspunt was. Hierbij zijn de voordelen (meer zekerheid) en nadelen (daling verwacht rendement) van het verkleinen van het mismatchrisico zorgvuldig afgewogen. Het Fonds beheerst het mismatchrisico door een groot gedeelte van de portefeuille te beleggen in langlopende inflation linked bonds en langlopende obligaties. Het bestuur heeft besloten vooralsnog geen maatregelen te nemen om het resulterende rente-mismatchrisico verder te verlagen.

Beleggingsrisico's

Vastgoed- en aandelenrisico

Vastgoed- en aandelenrisico zijn de risico's die door de ontwikkeling van marktprijzen (veroorzaakt door factoren die samenhangen met een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren) waardewijzigingen plaatsvinden. Wijzigingen in marktomstandigheden hebben altijd direct invloed op het beleggingsresultaat, omdat alle beleggingen worden gewaardeerd op marktwaarde waarbij waardewijzigingen onmiddellijk worden verwerkt in het saldo van baten en lasten. Het vastgoed- en aandelenrisico worden beheerst door het aanbrengen van een goede spreiding binnen de portefeuille (diversificatie). Hiervoor vindt periodiek een risico-/rendementsanalyse plaats van de beleggingsportefeuille. Het beleggingsbeleid wordt uitgebreid beschreven in het jaarlijks beleggingsplan, dat door het bestuur van het Fonds wordt vastgesteld.

Valutarisico

Het Fonds belegt ook in buitenlandse waardepapieren, waardoor het Fonds gevoelig is voor koersschommelingen van de betreffende valuta ten opzichte van de euro. Om dit risico te beheersen, dekt het Fonds alle beleggingen in de Amerikaanse dollar, het Britse pond, de Japanse yen, de Canadese en Australische dollar af naar de euro. Hierbij worden de beleggingen in opkomende markten gezien als beleggingen in dollars. Het resterende valutarisico in de portefeuille van het Fonds is zeer beperkt.

Kredietrisico

Het Fonds sluit contracten af met tegenpartijen. Hierdoor loopt het Fonds een risico, indien deze tegenpartijen hun verplichtingen jegens het Fonds niet nakomen. Doordat gebruik gemaakt wordt van verschillende tegenpartijen met een goede reputatie, wordt dit risico beperkt.

Verzekeringstechnische risico's

Het belangrijkste verzekeringstechnische risico is het langlevensrisico. Dit is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan verondersteld bij de vaststelling van de premie en de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen. In 2007 heeft het Fonds de voorziening pensioenverplichtingen berekend op basis van de zogenaamde prognosetafel AG 2005 – 2050 met correcties voor ervaringssterfte. Hierdoor wordt rekening gehouden met toekomstige verbetering van de levensverwachting. Door toepassing van deze prognosetafel is het langlevensrisico voor het Pensioenfonds sterk gereduceerd.

Operationele risico's

Operationeel risico is het risico dat optreedt bij de uitvoering van de pensioen- en beleggingsactiviteiten, als gevolg van niet afdoende of falende interne processen, menselijk gedrag en systemen of als gevolg van externe gebeurtenissen. Dit risico wordt gemitigeerd door de SAS70 Type II-rapportage die het Pensioenfonds van de uitvoerder ontvangt.

Voor een nadere toelichting op de risico's en het beheersingsbeleid wordt verwezen naar de paragraaf Risicobeheer van de jaarrekening.

Amstelveen, 26 mei 2008

Het bestuur van de Stichting Pensioenfonds KLM-Cabinepersoneel

E.J.J.A. van Halder
vicevoorzitter

P.M. Schelvis RA
vicevoorzitter

2

Jaarrekening

Stichting Pensioenfonds
KLM-Cabinepersoneel

Balans per 31 december

45

(bedragen in EUR miljoenen)

	2007	2006
Activa		
Beleggingen voor risico Pensioenfonds		
Vastgoed ①	104,4	152,2
Aandelen ②	583,7	590,8
Vastrentende waarden ③	578,8	470,9
Derivaten ④	36,4	25,0
Totaal beleggingen voor risico Pensioenfonds	1.303,3	1.238,9
Deelnemingen ⑤	1,9	2,1
Vorderingen en overlopende activa ⑥	2,7	2,2
Liquide middelen ⑦	0,5	0,4
Totaal activa	1.308,4	1.243,6
Passiva		
Stichtingskapitaal en reserves ⑧		
Wettelijke reserves	2,2	–
Overige reserves	623,7	535,9
Totaal stichtingskapitaal en reserves	625,9	535,9
Technische voorzieningen		
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenfonds ⑨	662,3	671,8
Voorziening invaliditeitsrisico ⑩	15,7	16,2
Totaal technische voorzieningen	678,0	688,0
Derivaten ④	2,0	17,2
Schulden en overlopende passiva ⑪	2,5	2,5
Totaal passiva	1.308,4	1.243,6

De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op pagina 56 tot en met 70.

Rekening van baten en lasten

(bedragen in EUR miljoenen)

	2007	2006
Baten en lasten		
pensioenactiviteiten		
Premies ¹²	46,1	42,2
Waardeoverdrachten, per saldo ¹³	0,8	- 0,1
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico Fonds		
> Pensioenopbouw ¹⁴	- 30,2	- 30,2
> Indexering ¹⁵	- 23,2	- 9,2
> Rentetoevoeging ¹⁶	- 28,6	- 25,6
> Wijziging rekenrente ¹⁷	83,0	29,5
> Onttrekking pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten ¹⁸	5,1	4,5
> Pensioenrechten waardeoverdrachten, per saldo ¹⁹	- 0,8	- 0,1
> Wijziging actuariële grondslagen ²⁰	- 32,7	- 1,4
> Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen ²¹	1,1	2,1
Pensioenuitkeringen ²²	- 5,1	- 4,4
Mutatie overige technische voorzieningen ²³	0,7	1,1
Pensioenuitvoeringskosten ²⁴	- 2,4	- 2,3
Totaal baten en lasten pensioenactiviteiten	13,8	6,1
Baten en lasten		
beleggings-		
activiteiten		
Directe beleggingsopbrengsten ²⁵	- 1,4	- 5,7
Indirecte beleggingsopbrengsten ²⁵	42,7	137,7
Kosten van vermogensbeheer ²⁵	- 1,3	- 1,0
Overige baten en lasten beleggingsactiviteiten ²⁶	0,6	1,2
Totaal baten en lasten beleggingsactiviteiten	40,6	132,2
Resultaat	54,4	138,3

De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op pagina 71 tot en met 81.

Kasstroomoverzicht

47

(bedragen in EUR miljoenen)

	2007	2006
Kasstroom uit		
pensioenactiviteiten		
Ontvangen premies	45,7	46,2
Ontvangen waardeoverdrachten	0,9	0,3
Betaalde pensioenuitkeringen	- 5,1	- 4,4
Betaalde waardeoverdrachten	- 0,2	- 0,4
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	- 2,6	- 2,2
Overige mutaties uit pensioenactiviteiten	0,2	0,5
Totaal kasstroom uit pensioenactiviteiten	38,9	40,0
Kasstroom uit		
beleggings-		
activiteiten		
Verkopen beleggingen	277,4	210,3
Directe beleggingsopbrengsten	- 1,4	- 5,7
Gerealiseerde waardeverandering derivaten	23,2	- 6,8
Aankopen beleggingen	- 329,3	- 248,9
Mutatie banktegoeden	- 8,2	- 0,1
Betaalde kosten van vermogensbeheer	- 1,2	- 1,0
Overige mutaties uit beleggingsactiviteiten	0,7	1,5
Totaal kasstroom uit beleggingsactiviteiten	- 38,8	- 50,7
Mutatie liquide middelen	0,1	- 10,7

Activiteiten

Het doel van Stichting Pensioenfonds KLM-Cabinepersoneel, statutair gevestigd te Amstelveen (hierna: het Fonds), is het verstrekken van pensioenuitkeringen aan werknemers en oud-werknemers in een cabinefunctie met een arbeidscontract vallend onder de CAO voor KLM-Cabinepersoneel en voor cabinepersoneel in algemene dienst bij KLM Cityhopper B.V. Uitgezonderd zijn assistent-pursers, pursers en senior pursers die tot het zogeheten Kerncorps Cabinepersoneel behoren.

Pensioenregeling

Ouderdomspensioen

Het Fonds kent twee regelingen voor ouderdomspensioen: een eindloonregeling en een middelloonregeling. Onder de middelloonregeling vallen de deelnemers die in 2006 gebruik hebben gemaakt van de eenmalige keuzemogelijkheid voor deze regeling.

Het ouderdomspensioen is in de eindloonregeling gebaseerd op het laatstverdiende salaris en het aantal deelnemersjaren. Het ouderdomspensioen bedraagt voor ieder deelnemersjaar 1,4% van de netto pensioengrondslag zoals die geldt op 1 januari van het jaar waarin de deelneming wordt beëindigd. De netto pensioengrondslag is de bruto pensioengrondslag verminderd met een franchise. In de bruto pensioengrondslag zijn begrepen de eindejaarsuitkering en de variabele winstuitkering, de laatste op basis van een forfaitair percentage.

In de middelloonregeling is het ouderdomspensioen gebaseerd op het gemiddelde salaris tijdens de diensttijd en het aantal deelnemersjaren en bedraagt voor ieder deelnemersjaar 1,57% van de netto pensioengrondslag zoals die geldt op 1 januari van het betrokken jaar. In de bruto pensioengrondslag is begrepen de eindejaarsuitkering en de in het vorige jaar uitgekeerde variabele winstuitkering. Voor deelnemers die hebben gekozen voor een vaste winstuitkering geldt in de middelloonregeling een andere bruto pensioengrondslag, gelijk aan 13,96 maal het maandsalaris van de deelnemer, zoals vastgesteld per 1 januari van het betreffende jaar.

De normpensioendatum is de eerste dag van de maand waarin de deelnemer 60 jaar wordt. De deelnemers kunnen binnen bepaalde grenzen kiezen wanneer zij met pensioen gaan. De vroegst mogelijke pensioenleeftijd is 50 jaar. Ook is het mogelijk om later met pensioen te gaan, maar uiterlijk op de leeftijd van 65 jaar. Daarnaast bestaat de mogelijkheid van deeltijdpensioen. Deeltijdpensioen kan ingaan in de periode tussen de leeftijd van 50 jaar en de leeftijd van 65 jaar.

Nabestaandenpensioen

Nabestaandenpensioen geldt voor de nagelaten partner van een deelnemer en komt tot uitkering bij overlijden na de pensioendatum. Het pensioen bedraagt in de eindloonregeling per deelnemersjaar 1,4% van de laatste netto pensioengrondslag. In de middelloonregeling bedraagt het pensioen per deelnemersjaar 1,57% van de in het betreffende deelnemersjaar geldende netto pensioengrondslag.

Facultatief nabestaandenpensioen is op risicobasis verzekerd. De verzekering vangt aan op het moment waarop de deelnemer KLM informeert over het bestaan van een huwelijk of een geregistreerd partnerschap of vanaf het moment dat KLM een samenlevingsverband erkent. De deelnemer en de partner kunnen gezamenlijk van deze verzekering afzien. Het pensioen bedraagt in de eindloonregeling en de middelloonregeling 86% respectievelijk 77% van het bereikbare ouderdomspensioen op de normpensioendatum. Met ingang van 2007 kunnen deelnemers zich via het Fonds ook vrijwillig verzekeren voor het Anw-hiaat.

Wezenpensioen wordt uitgekeerd aan kinderen tot de 18-jarige leeftijd of bij het volgen van een opleiding waarvoor recht op studiefinanciering bestaat tot de 25-jarige leeftijd. Het wezenpensioen bedraagt voor elk gerechtigd kind 20% van het (bereikbare) ouderdomspensioen.

Invaliditeitspensioen

Invaliditeitspensioen gaat in de regel in na twee jaar arbeidsongeschiktheid. De deelnemer ontvangt dit pensioen zolang de arbeidsongeschiktheid duurt, maar uiterlijk tot de normpensioendatum.

Aanvullend pensioen

Netto aanvullende pensioenregeling (NAP) vult het ouderdomspensioen uit de basispensioenregeling aan met een extra levenslang ouderdomspensioen vanaf de normpensioenleeftijd van 60 jaar. Deelname aan de regeling is verplicht voor alle deelnemers. Zij betalen een extra premie die wordt ingehouden op het netto loon. Over het te zijner tijd uit te keren pensioen is geen loonbelasting of inkomstenbelasting verschuldigd.

Indexering

Het Fonds streeft ernaar de opgebouwde pensioenrechten van deelnemers aan de middelloonregeling jaarlijks aan te passen aan de ontwikkeling van de algemene loonronden. Verder streeft het Fonds ernaar de ingegane pensioenen en de premievrije pensioenrechten (gewezen deelnemers) jaarlijks aan te passen aan de ontwikkeling van de prijsindex of de loonindex, afhankelijk van het reglement waaronder de pensioenrechten zijn opgebouwd.

De opgebouwde pensioenrechten van deelnemers aan de eindloonregeling worden jaarlijks aangepast aan de algemene en individuele salarisontwikkeling.

De indexering heeft een voorwaardelijk karakter. Dit betekent dat geen recht op indexering bestaat en dat het niet zeker is of en in hoeverre in de toekomst indexering kan plaatsvinden. Een eventuele achterstand in de indexering kan in principe worden ingehaald.

Financiering

en premie De premie bedraagt voor 2007 24,0% van de bijdragegrondslag van de actieve deelnemers. Voor de verzekering van het facultatief nabestaandenpensioen wordt separaat een deelnemersbijdrage van 2,0% van de netto pensioengrondslag gevraagd. Ook voor de vrijwillige Anw-hiaatverzekering betalen de deelnemers een premie. De extra premie die de deelnemers betalen voor de netto aanvullende pensioenregeling (NAP) bedraagt 2,0% van de bruto pensioengrondslag.

In 2008 zullen het indexatiebeleid en een overschotten- en tekortenregeling nader worden uitgewerkt.

Grondslagen

algemeen Algemeen

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9, Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek en de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving, in het bijzonder Richtlijn 610 Pensioenfondsen (RJ 610).

De bedragen in de jaarrekening luiden in euro's.

Wijziging grondslagen voor waardering

Met ingang van 2007 wordt de voorziening pensioenverplichtingen contant gemaakt tegen de nominale marktrente per balansdatum op basis van de rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door DNB. Door middel van discontering tegen nominale marktrente wordt de marktwaarde van de pensioenverplichtingen benaderd. Voorheen werden de pensioenverplichtingen contant gemaakt tegen een vaste rekenrente van 4,0% of lagere marktrente per balansdatum (rentetermijnstructuur DNB).

In samenhang met deze verandering wordt de toekomstige premievrije pensioenopbouw begrepen in de voorziening invaliditeitsrisico voortaan ook contant gemaakt tegen de marktrente.

Redenen voor deze stelselwijziging zijn:

- > verbetering van het inzicht in de grootte van het vermogen;
- > meer consistente waardering van de beleggingen en de pensioenverplichtingen;
- > veranderingen in Richtlijn 610 Pensioenfondsen;
- > aansluiting bij nieuwe toezichtsregels DNB.

Het effect van de stelselwijziging is rechtstreeks in het eigen vermogen per 1 januari 2007 verwerkt (bedragen in EUR miljoenen):

Lagere waardering voorziening pensioenverplichtingen	35,3
Lagere waardering voorziening invaliditeitsrisico	0,3
Hoger eigen vermogen	35,6

Het effect op het resultaat over 2007 is als volgt (bedragen in EUR miljoenen):

Waardeverandering voorziening pensioenverplichtingen	92,7
Waardeverandering voorziening invaliditeitsrisico	0,5
Hoger resultaat	93,2

Op grond van de overgangsbepaling volgens alinea 507 van RJ 610 zijn de vergelijkende cijfers van 2006 niet aangepast naar aanleiding van de stelselwijziging.

Presentatiewijziging

In 2007 is voor de bepaling van de voorziening pensioenverplichtingen overgegaan op nieuwe overlevingstafels, waarbij ook rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen. In verband met de verwachte verbetering van de levensverwachting ten opzichte van de gehanteerde overlevingstafels werd in voorgaande jaren een voorziening aanpassing sterftegrondslagen gevormd. In de vergelijkende cijfers van 2006 is deze voorziening begrepen in de voorziening pensioenverplichtingen. De toevoeging aan de voorziening aanpassing sterftegrondslagen is in de vergelijkende cijfers van 2006 gepresenteerd als wijziging actuariële grondslagen.

Gebruik van schattingen en veronderstellingen

Bij het opstellen van de jaarrekening is het gebruik van schattingen en veronderstellingen noodzakelijk. De schattingen en veronderstellingen zijn vooral van invloed op de hoogte van de voorziening pensioenverplichtingen. Voor de waardering van de beleggingen, inclusief derivaten, zijn weinig schattingen nodig. De waardering van de beleggingen is nagenoeg geheel gebaseerd op markt-informatie.

Verwerking

De belangrijkste activa en verplichtingen van het Pensioenfonds zijn de beleggingen en de pensioenverplichtingen. De beleggingen bestaan volledig uit financiële activa en derivaten. Deze worden in de balans opgenomen respectievelijk van de balans verwijderd op transactiedatum (datum van koop of verkoop). Dit is het moment waarop de toekomstige economische voordelen en de risico's verbonden aan het financiële instrument worden overgedragen. Pensioenverplichtingen worden in de balans opgenomen op het moment van toekenning of overdracht van de pensioenrechten. Zij worden van de balans verwijderd op het moment van uitkering of overdracht van de pensioenrechten.

Saldering

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd en als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen.

Presentatie beleggingen en beleggingsopbrengsten

De beleggingen bestaan nagenoeg geheel uit participaties in beleggingsinstellingen, voor het merendeel Blue Sky Beleggingsfondsen. De participaties worden in de balans gerubriceerd conform de aard van de onderliggende beleggingen van de beleggingsfondsen. Waardeveranderingen van participaties in beleggingsinstellingen worden in de rekening van baten en lasten opgenomen onder indirecte beleggingsopbrengsten. Zij bestaan uit de directe en indirecte opbrengsten van de onderliggende beleggingen en de kosten van vermogensbeheer die ten laste van de beleggingsinstelling komen. Door beleggingsinstellingen uitgekeerde dividenden worden gepresenteerd onder directe beleggingsopbrengsten.

Waardering beleggingen

Participaties in beleggingsinstellingen worden gewaardeerd tegen de berekende intrinsieke waarde op balansdatum of de meest recent beschikbare intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde wordt vastgesteld op basis van de marktwaarde van de onderliggende activa en verplichtingen. De marktwaarde is het bedrag waarvoor een actief of een verplichting kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde, tot een transactie bereid zijnde partijen die onafhankelijk zijn. De marktwaarde is gebaseerd op actuele marktprijzen, tenzij anders vermeld.

Waardeveranderingen beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen, inclusief derivaten. Alle waardeveranderingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als opbrengst beleggingen direct in de rekening van baten en lasten opgenomen.

Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de intrinsieke waarde van de participaties in de beleggingsfondsen. Transacties in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers op transactie-datum. Valutakoersverschillen bij de omrekening van activa en verplichtingen worden in de rekening van baten en lasten opgenomen onder de post waarop de activa en verplichtingen betrekking hebben.

Grondslagen voor waardering van activa en passiva

Vastgoed

De marktwaarde van onderliggende beursgenoteerde aandelen van vastgoedfondsen is gebaseerd op de beurskoers per balansdatum. Onderliggende beleggingen in niet-beursgenoteerde participaties worden gewaardeerd tegen de intrinsieke waarde, gebaseerd op de marktwaarde van het onderliggende vastgoed. De marktwaarde van het onderliggende vastgoed is de geschatte waarde bij onderhandse verkoop in verhuurde staat. Directe vastgoedbeleggingen van vastgoedfondsen waarin rechtstreeks wordt geparticipeerd, worden op dezelfde wijze gewaardeerd.

Aandelen

De marktwaarde van onderliggende beursgenoteerde aandelen en converteerbare obligaties van aandelenfondsen is gebaseerd op de beurskoers per balansdatum. Indien onderliggende aandelen niet-beursgenoteerd zijn of indien de koersvorming niet representatief is, wordt de marktwaarde getaxieerd. De taxatie is gebaseerd op recente marktinformatie.

Vastrentende waarden

De marktwaarde van onderliggende beursgenoteerde vastrentende waarden van fondsen is gebaseerd op de beurskoers per balansdatum. De marktwaarde van directe vastrentende beleggingen wordt bepaald door te ontvangen rente en aflossingen contant te maken op basis van actuele markttrente, rekening houdend met het risicoprofiel en de looptijd van de belegging.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd tegen marktwaarde. Voor beursgenoteerde contracten is dit de beursprijs per balansdatum. Voor niet-beursgenoteerde contracten is de waardering gebaseerd op recente marktinformatie, als input voor de gehanteerde gangbare waarderingsmodellen.

Deelnemingen

Deelnemingen worden gewaardeerd tegen nettovermogenswaarde.

Vorderingen

Vorderingen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Liquide middelen

Liquide middelen worden opgenomen voor de verkrijgingsprijs.

Voorziening pensioenverplichtingen

De voorziening pensioenverplichtingen wordt actuariel berekend en wordt vastgesteld op basis van de nominaal verworven pensioenrechten, voor zover zij onvoorwaardelijk zijn. Dit betekent dat de voorwaardelijke toekomstige indexering niet in de voorziening is begrepen, maar de op balansdatum toegezegde indexering wel in de voorziening wordt opgenomen. De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de nominale marktrente per balansdatum volgens de rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door DNB.

De voorziening met betrekking tot ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen is de contante waarde van de beste inschatting van de toekomstige uitgaande kasstromen die voortvloeien uit de tot balansdatum opgebouwde onvoorwaardelijke pensioenrechten.

De voorziening met betrekking tot invaliditeitspensioen is de contante waarde van de verwachte uitgaande kasstromen die voortvloeien uit de verplichtingen aan bij het Pensioenfonds aangemelde arbeidsongeschikte deelnemers.

De belangrijkste actuariële grondslagen en veronderstellingen zijn:

- > marktrente rentetermijnstructuur DNB 4,9% (2006: vaste rekenrente 4,0%);
- > levensverwachting volgens AG-prognosetafel 2005-2050 met een correctiefactor op de sterftekansen van 0,75 voor mannen en 0,84 voor vrouwen (2006: overlevingstabellen GBM/V 1995-2000 met één jaar leeftijdsterugstelling);
- > partnerfrequentie actieve deelnemers 100%;
- > verschil leeftijd man en vrouw tweeënehalf jaar;
- > excassokosten 1,0% van de voorziening.

De overgang in 2007 op de actuele AG-prognosetafel voor de levensverwachting betekent dat voortaan rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen. Het effect hiervan op de voorziening pensioenverplichtingen betreft een schattingswijziging. De vrijgekomen voorziening aanpassing sterftegrondslagen mitigeert het effect van deze schattingswijziging.

Voorziening invaliditeitsrisico

De voorziening invaliditeitsrisico is de contante waarde van de toekomstige premievrije pensioenopbouw van arbeidsongeschikte deelnemers, verhoogd met maximaal vijfmaal de in de premie begrepen opslag voor het risico van arbeidsongeschiktheid ter dekking van het uitlooprisico.

Schulden

Schulden worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs.

Grondslagen voor resultaatbepaling

Algemeen

De grondslagen voor resultaatbepaling vloeien voor het merendeel voort uit de voor de beleggingen en de voorziening pensioenverplichtingen gehanteerde waarderingsgrondslagen. Voor een aantal posten worden de grondslagen voor resultaatbepaling hierna (nader) uiteengezet.

Premies

Premies worden ten gunste van het resultaat gebracht in de periode waarin de daarmee samenhangende pensioenrechten worden opgebouwd. Premiekortingen en extra premies worden verwerkt in de periode waarin aan de voorwaarden volgens de uitvoeringsovereenkomst wordt voldaan.

Waardeoverdrachten

Waardeoverdrachten worden in de rekening van baten en lasten opgenomen op het moment van overdracht van de pensioenverplichtingen.

Rentetoevoeging voorziening pensioenverplichtingen

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de nominale marktrente op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. Aan de voorziening pensioenverplichtingen wordt rente toegevoegd op basis van de éénjaarsrente volgens deze rentetermijnstructuur primo verslagperiode. De rentetoevoeging wordt berekend over het gemiddelde van de stand van de voorziening primo periode en de stand van de voorziening ultimo periode, de laatste exclusief het effect van de indexering.

Onttrekking pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

De vrijval van de voorziening pensioenverplichtingen wordt ten gunste van de rekening van baten en lasten gebracht in de periode waarin de lasten bij de berekening van de voorziening waren voorzien.

Pensioenuitkeringen

Pensioenuitkeringen worden in de rekening van baten en lasten opgenomen in de periode waarop zij betrekking hebben.

Kosten

Kosten worden ten laste van het resultaat gebracht in de periode waarop zij betrekking hebben.

Grondslagen voor

het kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht wordt opgesteld volgens de directe methode. Dit houdt in dat alle ontvangsten en uitgaven ook als zodanig worden gepresenteerd. Onderscheid wordt gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en kasstromen uit beleggingsactiviteiten.

Onder liquide middelen worden verstaan banktegoeden die niet het karakter hebben van beleggingen.

Toelichting op de Balans

(bedragen in EUR miljoenen)

Activa

① Vastgoed	2007	2006
Beursgenoteerd	58,8	131,3
Niet-beursgenoteerd	45,6	20,9
Totaal	104,4	152,2

De samenstelling naar de aard van de vastgoedobjecten is als volgt:

Kantoren	9,5	4,4
Winkels	10,1	4,5
Bedrijfsruimten	5,3	0,6
Gemengd	79,5	142,7
Totaal	104,4	152,2

De samenstelling naar regio is als volgt:

Europa	52,5	95,6
Verenigde Staten	51,9	56,6
Totaal	104,4	152,2

② Aandelen

Totaal	583,7	590,8
---------------	--------------	--------------

De portefeuille bestaat nagenoeg geheel uit beursgenoteerde aandelen.

Toelichting op de Balans

57

(bedragen in EUR miljoenen)

De samenstelling naar regio is als volgt:	2007	2006
Europa	249,6	299,1
Verenigde Staten	171,6	188,7
Canada	18,8	–
Japan	42,8	38,6
Overig Pacific	24,5	–
Opkomende markten	76,4	64,4
Totaal	583,7	590,8

3 Vastrentende waarden

Obligaties beursgenoteerd	569,8	470,1
Banktegoeden in rekening-courant	1,1	0,8
Deposito's bij banken	7,9	–
Totaal	578,8	470,9

De specificatie naar rentetype is als volgt:

Index linked	351,4	232,4
Vaste rente	226,3	237,7
Variabele rente	1,1	0,8
Totaal	578,8	470,9

Toelichting op de Balans

(bedragen in EUR miljoenen)

De resterende looptijd gebaseerd op de contractuele aflossingsdata is als volgt:

	2007	2006
Korter dan één jaar	17,3	23,5
Vanaf één jaar tot vijf jaar	11,6	33,0
Langer dan vijf jaar	549,9	414,4
Totaal	578,8	470,9

De kredietwaardigheid van de portefeuille kan als volgt worden weergegeven:

AAA, AA en A-rating	503,6	391,4
BBB, BB en B-rating	57,9	55,7
Lagere rating en geen rating	17,3	23,8
Totaal	578,8	470,9

De samenstelling naar regio is als volgt:

Europa	304,0	272,5
Verenigde Staten	211,4	150,8
Opkomende markten	49,4	38,3
Overig	14,0	9,3
Totaal	578,8	470,9

Van de vastrentende waarden staat een bedrag van EUR 0,8 miljoen (2006: EUR 0,3 miljoen) niet ter vrije beschikking. Dit betreft saldi op margin accounts die worden aangehouden in verband met derivatenposities.

(bedragen in EUR miljoenen)

④ Derivaten	2007	2006
Derivaten activa		
Valutaderivaten	36,4	22,6
Aandelenderivaten	–	0,4
Rentederivaten	–	0,4
Vastgoedderivaten	–	1,6
Totaal	36,4	25,0
Derivaten passiva		
Valutaderivaten	1,9	1,2
Rentederivaten	0,1	–
Vastgoedderivaten	–	16,0
Totaal	2,0	17,2

Toelichting op de Balans

(bedragen in EUR miljoenen)

Het volgende overzicht geeft inzicht in de portefeuille derivaten per balansdatum:

	2007		2006	
	Contract- omvang	Marktwaarde	Contract- omvang	Marktwaarde
Valutaswaps				
Verkopen	476,8	30,7	411,5	19,9
Valutatermijncontracten				
Aankopen	87,0	- 1,9	35,8	- 1,2
Verkopen	203,9	5,7	128,8	2,7
Aandelenindexfutures				
Aankopen	-	-	22,4	0,4
Obligatiefutures				
Aankopen	7,2	- 0,1	-	-
Verkopen	-	-	15,1	0,4
Vastgoedswaps sectorweging				
Aankopen	-	-	1,0	1,6
Vastgoedswaps aandelenbelang				
Verkopen	-	-	9,7	- 16,0

De vastgoedswaps betroffen contracten die waren afgesloten tussen Stichting Pensioenfonds KLM-Cabinepersoneel, Stichting Algemeen Pensioenfonds KLM en Stichting Pensioenfonds Vliegend Personeel KLM. Met de swaps werd gerealiseerd dat de sectorweging van het belang dat wordt gehouden in vastgoedfondsen Altera op gelijke wijze werd verdeeld tussen de drie Pensioenfondsen en dat de beleggingsopbrengst van dit fonds een gelijk deel uitmaakte van de totale opbrengst van de vastgoedbeleggingen.

Alle derivatencontracten zijn niet-beursgenoteerd en hebben een looptijd korter dan een jaar.

(bedragen in EUR miljoenen)

5 Deelnemingen

Onder deelnemingen is opgenomen het 33,3% belang in Blue Sky Group B.V., statutair gevestigd te Amstelveen.

	2007	2006
Totaal	1,9	2,1

De mutaties zijn als volgt:

Balanswaarde begin van het jaar	2,1	0,7
Stelselwijziging	-	1,7
Resultaat	0,2	0,5
Ontvangen dividend	-0,4	-0,8
Balanswaarde eind van het jaar	1,9	2,1

6 Vorderingen en overlopende activa

Werkgever	2,0	1,6
Overige vorderingen en overlopende activa	0,7	0,6
Totaal	2,7	2,2

De vorderingen hebben een resterende looptijd korter dan een jaar.

Toelichting op de Balans

(bedragen in EUR miljoenen)

7 Liquide middelen

Liquide middelen worden onderscheiden van banktegoeden die het karakter hebben van beleggingen of direct beschikbaar zijn om te worden belegd. Deze posten zijn begrepen in vastrentende waarden.

	2007	2006
Banktegoeden in rekening-courant	0,5	0,4
Totaal	0,5	0,4

Passiva

8 Stichtingskapitaal en reserves

	Wettelijke reserves	Overige reserves	Totaal
2007			
Stand begin van het jaar	–	535,9	535,9
Stelselwijziging	–	35,6	35,6
Wijziging bestemming	1,1	– 1,1	–
Resultaat	1,1	53,3	54,4
Stand eind van het jaar	2,2	623,7	625,9
2006			
Stand begin van het jaar	–	395,9	395,9
Stelselwijziging	–	1,7	1,7
Resultaat	–	138,3	138,3
Stand eind van het jaar	–	535,9	535,9

Het stichtingskapitaal bedraagt (ongewijzigd) EUR 45,38 en is gestort bij oprichting.

De wettelijke reserves betreffen een herwaarderingsreserve op grond van artikel 390 Titel 9, Boek 2 BW. De wettelijke reserve herwaarderings heeft betrekking op beleggingen die zijn gewaardeerd tegen marktwaarde en waarvoor geen frequente marktnotering beschikbaar is.

(bedragen in EUR miljoenen)

9 Voorziening pensioenverplichtingen voor risico Pensioenfonds

De voorziening pensioenverplichtingen is als volgt samengesteld:

	2007	2006
Actieve deelnemers	504,0	515,2
Arbeidsongeschikte deelnemers	33,8	40,3
Gewezen deelnemers	61,8	64,2
Ingegaan ouderdomspensioen	49,5	37,6
Ingegaan nabestaandenpensioen en wezenpensioen	4,0	3,3
Ingegaan invaliditeitspensioen	9,2	11,2
Totaal	662,3	671,8

De mutaties in de voorziening pensioenverplichtingen zijn als volgt:

Stand begin van het jaar	671,8	641,2
Stelselwijziging	- 35,3	-
Pensioenopbouw actieve deelnemers	21,3	19,6
Pensioenopbouw arbeidsongeschikte deelnemers	0,7	0,5
Invaliditeitspensioen arbeidsongeschikte deelnemers (revalidering)	- 1,2	- 0,3
Inkomende waardeoverdrachten	1,1	0,4
Uitgaande waardeoverdrachten	- 0,3	- 0,3
Rentetoevoeging	28,6	25,6
Wijziging rekenrente	- 83,0	- 29,5
Indexering	23,2	9,2
Individuele salarisontwikkeling	8,9	10,6
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	- 5,0	- 4,4
Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten	- 0,1	- 0,1
Wijziging actuariële grondslagen	32,7	1,4
Actuariële resultaten	- 0,8	- 2,1
Overige mutaties	- 0,3	-
Stand eind van het jaar	662,3	671,8

De voorziening pensioenverplichtingen heeft voor het overgrote deel een langlopend karakter.

Toelichting op de Balans

(bedragen in EUR miljoenen)

10 Voorziening invaliditeitsrisico	2007	2006
Stand begin van het jaar	16,2	17,5
Stelselwijziging	- 0,3	-
Toevoeging	2,5	2,3
Pensioenopbouw arbeidsongeschikte deelnemers	- 0,7	- 0,5
Invaliditeitspensioen arbeidsongeschikte deelnemers (revalidering)	1,2	0,3
Vrijval in verband met maximum	- 3,2	- 3,4
Stand eind van het jaar	15,7	16,2

11 Schulden en overlopende passiva

Toekomstige premiekorting deelnemers	1,9	1,9
Belastingen en premies sociale verzekeringen	0,2	0,2
Overige schulden en overlopende passiva	0,4	0,4
Totaal	2,5	2,5

De toekomstige premiekorting deelnemers heeft overwegend een looptijd langer dan vijf jaar.
De overige schulden hebben een resterende looptijd korter dan een jaar.

Overige informatie Beleggingsportefeuille

De totale beleggingsportefeuille bedraagt EUR 1.301,6 miljoen (2006: EUR 1.221,9 miljoen) en is als volgt samengesteld:

Vastgoed	104,4	152,2
Aandelen	583,7	590,8
Vastrentende waarden	578,8	470,9
Derivaten activa	36,4	25,0
Derivaten passiva	- 2,0	- 17,2
Vorderingen	0,3	0,2
Totaal	1.301,6	1.221,9

(bedragen in EUR miljoenen)

Mutaties beleggingen	Vastgoed	Aandelen	Vastrentende waarden	Totaal
2007				
Balanswaarde begin van het jaar	152,2	590,8	470,9	1.213,9
Aankopen	25,2	127,1	177,0	329,3
Verkopen	- 51,4	- 143,1	- 82,9	- 277,4
Waardeveranderingen	- 21,6	8,9	5,6	- 7,1
Mutatie deposito's en liquiditeiten			8,2	8,2
Balanswaarde eind van het jaar	104,4	583,7	578,8	1.266,9
2006				
Balanswaarde begin van het jaar	98,7	585,0	394,6	1.078,3
Aankopen	38,1	89,9	120,9	248,9
Verkopen	- 20,2	- 154,4	- 35,7	- 210,3
Waardeveranderingen	35,6	70,3	- 9,0	96,9
Mutatie deposito's en liquiditeiten			0,1	0,1
Balanswaarde eind van het jaar	152,2	590,8	470,9	1.213,9

Derivaten zijn niet in dit overzicht opgenomen.

Risicobeheer

Het belangrijkste risico van het Fonds is het solvabiliteitsrisico. Dit is het risico dat het Fonds op lange termijn de pensioenverplichtingen niet kan nakomen. De solvabiliteit wordt gemeten aan de hand van het verschil tussen het aanwezig eigen vermogen en het vereist eigen vermogen. Daarnaast wordt de dekkingsgraad als solvabiliteitsratio gehanteerd. Door middel van een ALM-studie kan inzicht worden verkregen in de toekomstige ontwikkeling van het solvabiliteitsrisico. In een ALM-studie wordt integraal gekeken naar het financieringsbeleid, het indexatiebeleid en het strategische beleggingsbeleid.

Het vereist eigen vermogen wordt berekend op basis van een scenarioanalyse zoals gebruikt in de standaardmethode voor de solvabiliteitstoets van DNB. Dit scenario geeft een schatting van het neerwaartse risico bij een horizon van één jaar met een betrouwbaarheidsniveau van 97,5%. Dit betekent dat het vereist eigen vermogen zodanig wordt berekend dat met een zekerheid van 97,5% wordt voorkomen dat binnen een termijn van één jaar de waarde van de netto activa lager is dan de waarde van de pensioenverplichtingen.

Toelichting op de Balans

(bedragen in EUR miljoenen)

Het surplus van het aanwezig eigen vermogen ten opzichte van het vereist eigen vermogen bedraagt EUR 421,2 miljoen:

Vereiste buffers	
Rentemismatchrisico	113,2
Vastgoedrisico en aandelenrisico	117,7
Valutarisico	15,1
Commodityrisico	–
Kredietrisico	6,9
Verzekeringstechnisch risico	40,3
Totaal	293,2
Diversificatie van risico's	– 88,5
Totaal vereist eigen vermogen	204,7
Aanwezig eigen vermogen	625,9
Surplus	421,2

Het minimaal vereist eigen vermogen bedraagt EUR 33,9 miljoen.

(bedragen in EUR miljoenen)

De dekkingsgraad is de verhouding tussen de netto activa (totaal beleggingen + overige activa – schulden en overlopende passiva) en de pensioenverplichtingen. De dekkingsgraad bedraagt 192,3%.

De ontwikkeling van de dekkingsgraad kan als volgt worden geanalyseerd:

Dekkingsgraad begin van het jaar op basis van oude waarderingsgrondslagen	177,9%
Overgang op marktrente technische voorzieningen	9,7%
Dekkingsgraad begin van het jaar op basis van nieuwe waarderingsgrondslagen	187,6%
Resultaat beleggingsactiviteiten	5,9%
Rentetoevoeging voorziening pensioenverplichtingen	-7,4%
Wijziging marktrente technische voorzieningen	21,0%
Indexering pensioenrechten	-5,4%
Wijziging actuariële grondslagen	-9,0%
Overig	-0,4%
Dekkingsgraad eind van het jaar	192,3%

Voor het bepalen van de reële dekkingsgraad worden de pensioenverplichtingen contant gemaakt tegen de reële rente. De reële rente wordt berekend door de nominale marktrente te verminderen met de geschatte inflatiecomponent. Deze benaderingswijze wordt gebruikt, omdat de reële rentetermijnstructuur niet rechtstreeks kan worden gebaseerd op marktinformatie.

De reële dekkingsgraad bedraagt 114,8%.

Het solvabiliteitsrisico wordt beïnvloed door de volgende financiële risico's: rentemismatchrisico, beleggingsrisico en verzekeringstechnisch risico. Hierna worden deze financiële risico's beschreven en voor een deel gekwantificeerd.

Rentemismatchrisico

Rentemismatchrisico is het verschil in rentegevoeligheid tussen de portefeuille vastrentende waarden (voornamelijk obligaties) en de pensioenverplichtingen. De rentegevoeligheid van de verplichtingen is als gevolg van de langere looptijden hoger dan die van de portefeuille obligaties. Een daling van de marktrente leidt tot een stijging van de waarde van de pensioenverplichtingen, die slechts voor een deel wordt gecompenseerd door een stijging van de waarde van de portefeuille obligaties.

Toelichting op de Balans

(bedragen in EUR miljoenen)

De rentegevoeligheid kan worden gemeten aan de hand van de modified duration. Dit is de met de contante waarde van rente en aflossing gewogen gemiddelde looptijd in jaren. De duration mismatch is het verschil tussen de duration van de pensioenverplichtingen en de naar omvang (ten opzichte van de pensioenverplichtingen) gewogen duration van de vastrentende waarden.

De modified duration van de portefeuille vastrentende waarden en de pensioenverplichtingen en de duration mismatch zijn als volgt:

	2007	2006
Vastrentende waarden	9	10
Vastrentende waarden gewogen ten opzichte van pensioenverplichtingen	8	7
Pensioenverplichtingen	20	21
Mismatch	12	14

Als de marktrente (rentetermijnstructuur) met één procentpunt stijgt, daalt de waarde van de vastrentende waarden en de pensioenverplichtingen ongeveer met de modified duration als percentage. Bij een rentestijging daalt de waarde van de beleggingen minder dan de waarde van de pensioenverplichtingen, waardoor de dekkingsgraad verbetert. Bij een rentedaling stijgt de waarde van de beleggingen minder dan de waarde van de pensioenverplichtingen, waardoor de dekkingsgraad verslechtert.

De berekende duration mismatch is beïnvloed door de verandering in de waardering van de pensioenverplichtingen, die voortaan worden contant gemaakt tegen marktrente in plaats van een vaste rekenrente van 4,0%.

Beleggingsrisico

Vastgoedrisico

Vastgoedrisico is het risico dat de waarde van vastgoed en vastgoedaandelen verandert als gevolg van veranderingen in de desbetreffende marktprijzen.

Aandelenrisico

Aandelenrisico is het risico dat de waarde van aandelen verandert als gevolg van veranderingen in de desbetreffende marktprijzen.

(bedragen in EUR miljoenen)

Valutarisico

Valutarisico is het risico dat de waarde van beleggingen verandert als gevolg van veranderingen in valutakoersen.

Van de beleggingen luidt omgerekend EUR 559,3 miljoen (2006: EUR 505,5 miljoen) in een andere valuta dan de euro.

De valutapositie (uitgedrukt in euro's) kan als volgt worden geanalyseerd:

	Vastgoed	Aandelen	Vastrentende waarden	Totaal	Valuta- derivaten	Netto positie
2007						
Amerikaanse dollar	51,9	255,4	99,2	406,5	- 406,6	- 0,1
Japane yen	-	42,8	-	42,8	- 43,4	- 0,6
Britse pond	5,2	40,8	28,0	74,0	- 73,8	0,2
Overige valuta	-	35,9	0,1	36,0	- 35,7	0,3
Totaal	57,1	374,9	127,3	559,3	- 559,5	- 0,2
2006						
Amerikaanse dollar	56,6	253,1	82,2	391,9	- 390,6	1,3
Japane yen	-	38,6	-	38,6	- 38,5	0,1
Britse pond	10,8	41,6	22,6	75,0	- 75,4	- 0,4
Overige valuta	-	-	-	-	-	-
Totaal	67,4	333,3	104,8	505,5	- 504,5	1,0

In de onder aandelen vermelde valutapositie in Amerikaanse dollars zijn begrepen valuta van opkomende landen. De participaties in de betreffende beleggingsfondsen luiden in Amerikaanse dollars.

Toelichting op de Balans

(bedragen in EUR miljoenen)

Kredietrisico

Kredietrisico is het risico dat tegenpartijen hun contractuele verplichtingen aan het Fonds of de beleggingsfondsen waarin het Fonds participeert niet nakomen. Een specifiek risico van de beleggingsfondsen die in (vastgoed)aandelen en obligaties beleggen is het settlementrisico. Dit is het risico dat tegenpartijen van transacties hun tegenprestatie niet leveren.

Verzekeringstechnisch risico

Het belangrijkste verzekeringstechnisch risico is het langlevensrisico. Dit is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld bij de vaststelling van de premie en de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen. Omdat door toepassing van de AG-prognosetafel 2005-2050 met correcties voor ervaringssterfte al rekening wordt gehouden met een toekomstige verbetering van de levensverwachting, gaat het om het resterende langlevensrisico.

(bedragen in EUR miljoenen)

**Baten en lasten
pensioenactiviteiten**

12 Premies	2007	2006
Werkgeversdeel	38,1	34,7
Werknemersdeel	8,0	7,5
Totaal	46,1	42,2

De kostendekkende premie volgens artikel 130 van de Pensioenwet bedraagt EUR 46,0 miljoen en is als volgt samengesteld:

Pensioenopbouw	21,1
Individuele salarisontwikkeling	8,8
Toegezegde indexering	–
Opslag voor invaliditeitsrisico	2,5
Opslag voor pensioenuitvoeringskosten (inclusief excassokosten)	3,1
Solvabiliteitsopslag	10,5
Totaal	46,0

13 Waardeoverdrachten

Hieronder is opgenomen het saldo van inkomende bedragen uit hoofde van overgenomen pensioenverplichtingen en uitgaande bedragen uit hoofde van overgedragen pensioenverplichtingen.

	2007	2006
Inkomende waardeoverdrachten	1,1	0,3
Uitgaande waardeoverdrachten	– 0,3	– 0,4
Totaal	0,8	– 0,1

Toelichting op de Rekening van baten en lasten

(bedragen in EUR miljoenen)

14 Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuarieel berekende nominale waarde van de diensttijd-opbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Ook is hieronder opgenomen de toevoeging aan de voorziening pensioenverplichtingen als gevolg van de individuele salarisontwikkeling. Hierin is begrepen een opslag voor toekomstige pensioenuitvoeringskosten (excassokosten) van 1,0%.

	2007	2006
Pensioenopbouw actieve deelnemers	21,3	19,6
Individuele salarisontwikkeling actieve deelnemers	8,9	10,6
Totaal	30,2	30,2

15 Indexering

Onder indexering is opgenomen de toegekende indexering onder de middelloonregeling en het effect van de algemene salarisontwikkeling onder de eindloonregeling. Het effect van de individuele salarisontwikkeling is opgenomen onder pensioenopbouw.

Totaal	23,2	9,2
---------------	-------------	------------

De pensioenrechten van deelnemers aan zowel de middelloonregeling als de eindloonregeling zijn per 1 januari 2008 verhoogd met 3,53% (1 januari 2007: 1,76%). De ingegane pensioenen en de premievrije pensioenrechten zijn per 1 januari 2008 verhoogd met 1,5% (1 januari 2007: 1,3%).

(bedragen in EUR miljoenen)

16 Rentetoevoeging voorziening pensioenverplichtingen

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de marktrente per balansdatum op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. Aan de voorziening pensioenverplichtingen wordt rente toegevoegd op basis van de éénjaarsrente volgens deze rentetermijnstructuur primo verslagperiode. In 2006 is de rentetoevoeging gebaseerd op een vaste rekenrente van 4,0%.

	2007	2006
Totaal	28,6	25,6

17 Wijziging rekenrente

De waarde van de pensioenverplichtingen verandert onder invloed van veranderingen in de gehanteerde rekenrente.

Totaal	83,0	29,5
---------------	-------------	------

In 2007 is de gemiddelde marktrente gestegen van 4,3% tot 4,9%. De in 2006 verwerkte bate heeft betrekking op de overgang van lagere marktrente van gemiddeld 3,8% naar vaste rekenrente van 4,0%.

18 Onttrekking pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Toekomstige pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuariael berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De hieronder opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenen en kosten van de verslagperiode.

Onttrekking pensioenuitkeringen	5,0	4,4
Onttrekking pensioenuitvoeringskosten	0,1	0,1
Totaal	5,1	4,5

Toelichting op de Rekening van baten en lasten

(bedragen in EUR miljoenen)

19 Pensioenrechten waardeoverdrachten

Hieronder zijn opgenomen de toevoeging aan de voorziening pensioenverplichtingen uit hoofde van pensioenrechten met betrekking tot inkomende waardeoverdrachten en de onttrekking aan de voorziening pensioenverplichtingen uit hoofde van pensioenrechten met betrekking tot uitgaande waardeoverdrachten.

	2007	2006
Pensioenrechten inkomende waardeoverdrachten	- 1,1	- 0,4
Pensioenrechten uitgaande waardeoverdrachten	0,3	0,3
Totaal	- 0,8	- 0,1

20 Wijziging actuariële grondslagen

Deze toevoeging aan de voorziening pensioenverplichtingen heeft betrekking op de (verwachte) verbetering van de levensverwachting.

Overgang op overlevingstafels GBM/V 2000-2005	- 6,6	-
Vrijval (toevoeging) voorziening aanpassing sterftegrondslagen	5,7	- 1,4
Per saldo	- 0,9	- 1,4
Correctiefactoren gebaseerd op waarnemingen werkende bevolking	- 11,8	-
Overgang op AG-prognosetafels 2005-2050	- 20,0	-
Totaal	- 32,7	- 1,4

(bedragen in EUR miljoenen)

21 Overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen

Onder overige mutaties voorziening pensioenverplichtingen zijn opgenomen: actuariële resultaten en mutaties in de pensioenverplichtingen die niet onder een ander hoofd zijn opgenomen.

	2007	2006
Actuariële resultaten, per saldo	0,8	2,1
Overig	0,3	–
Totaal	1,1	2,1

22 Pensioenuitkeringen

Ouderdomspensioen	3,6	3,0
Nabestaandenpensioen	0,3	0,2
Invalideitpensioen	1,2	1,2
Totaal	5,1	4,4

23 Mutatie overige technische voorzieningen

Hieronder is de toevoeging aan en de vrijval van de voorziening invaliditeitsrisico opgenomen.

Toevoeging voorziening invaliditeitsrisico	– 2,5	– 2,3
Vrijval voorziening invaliditeitsrisico	3,2	3,4
Totaal	0,7	1,1

Toelichting op de Rekening van baten en lasten

(bedragen in EUR miljoenen)

²⁴ Pensioenuitvoeringskosten

Dit betreft de kosten met betrekking tot de uitvoering van de pensioenregeling. De kosten van vermogensbeheer zijn hierin niet begrepen.

	2007	2006
Kosten pensioenuitvoering en bestuursondersteuning	2,2	2,0
Overige kosten	0,2	0,3
Totaal	2,4	2,3

Baten en lasten beleggings- activiteiten

²⁵ Beleggingsopbrengsten

Onder beleggingsopbrengsten zijn opgenomen de op de verslagperiode betrekking hebbende:

- > directe beleggingsopbrengsten (rente en door beleggingsfondsen uitgekeerd dividend);
- > indirecte beleggingsopbrengsten (waardeveranderingen inclusief valutakoersverschillen);
- > kosten van vermogensbeheer (exclusief kosten ten laste van beleggingsfondsen).

	Direct	Prijs- verandering	Valuta- verandering	Totaal
2007				
Vastgoed	1,3	- 16,4	- 5,2	- 20,3
Vastgoedderivaten	-	- 0,2	-	- 0,2
Aandelen	-	29,8	- 20,9	8,9
Vastrentende waarden	0,3	14,3	- 8,7	5,9
Rentederivaten	-	1,7	-	1,7
Totaal vóór valutaderivaten en kosten	1,6	29,2	- 34,8	- 4,0
Valutaderivaten	- 3,0	-	48,3	45,3
Totaal vóór kosten	- 1,4	29,2	13,5	41,3
Kosten van vermogensbeheer				- 1,3
Totaal				40,0

Toelichting op de Rekening van baten en lasten

77

(bedragen in EUR miljoenen)

	Direct	Prijs- verandering	Valuta- verandering	Totaal
2006				
Vastgoed	0,9	40,2	- 4,6	36,5
Vastgoedderivaten	-	- 3,6	-	- 3,6
Aandelen	-	104,4	- 34,1	70,3
Vastrentende waarden	-	1,3	- 10,3	- 9,0
Rentederivaten	-	0,1	-	0,1
Totaal vóór valutaderivaten en kosten	0,9	142,4	- 49,0	94,3
Valutaderivaten	- 6,6	-	44,3	37,7
Totaal vóór kosten	- 5,7	142,4	- 4,7	132,0
Kosten van vermogensbeheer				- 1,0
Totaal				131,0

26 Overige baten en lasten beleggingsactiviteiten	2007	2006
Resultaat deelnemingen	0,2	0,5
Opslag termijnbetaling	0,8	0,7
Rentelasten	- 0,4	-
Totaal	0,6	1,2

(bedragen in EUR miljoenen)

Actuariële analyse**van het resultaat** Het resultaat kan als volgt worden geanalyseerd naar technische

winst- en verliesbronnen:

	2007	2006
Resultaat op beleggingen en verplichtingen	95,0	136,1
Resultaat op premies	10,6	7,2
Resultaat op waardeoverdrachten	–	– 0,2
Resultaat op pensioenuitkeringen	– 0,1	–
Resultaat op pensioenuitvoeringskosten	0,5	0,3
Wijziging actuariële grondslagen	– 32,7	– 1,4
Actuariële resultaten	0,8	2,1
Resultaat op indexering	– 23,2	– 9,2
Overige resultaten	3,5	3,4
Totaal	54,4	138,3

Resultaat op beleggingen en verplichtingen

Resultaat beleggingsactiviteiten	40,6	132,2
Rentetoevoeging voorziening pensioenverplichtingen	– 28,6	– 25,6
Wijziging rekenrente voorziening pensioenverplichtingen	83,0	29,5
Totaal	95,0	136,1

Het resultaat op beleggingen en verplichtingen is gelijk aan het resultaat beleggingsactiviteiten verminderd met de technisch benodigde interest. Het rendement op de totale beleggingsportefeuille over 2007 bedraagt 3,4% tegen 11,8% over 2006. De rentetoevoeging aan de voorziening pensioenverplichtingen is in 2007 gebaseerd op een rekenrente van 4,1%. Dit is de éénjaarsmarktrente volgens de rentetermijnstructuur primo jaar. In 2006 is de rentetoevoeging gebaseerd op een vaste rekenrente van 4,0%. De gemiddelde marktrente is in 2007 gestegen van 4,3% tot 4,9%. De wijziging rekenrente in 2006 heeft betrekking op de overgang van lagere marktrente van gemiddeld 3,8% naar vaste rekenrente van 4,0%.

(bedragen in EUR miljoenen)

Resultaat op premies	2007	2006
Premies	46,1	42,2
Beschikbaar voor toevoeging voorziening invaliditeitsrisico	- 2,5	- 2,3
Beschikbaar voor pensioenuitvoeringskosten (administratiekosten)	- 2,8	- 2,5
Beschikbaar voor pensioenopbouw en individuele salarisontwikkeling	40,8	37,4
Pensioenopbouw actieve deelnemers	- 21,3	- 19,6
Individuele salarisontwikkeling actieve deelnemers	- 8,9	- 10,6
Totaal	10,6	7,2

De premies worden aangewend voor onder meer de inkoop van pensioenrechten, kostendekking en versterking van het eigen vermogen. Er is geen specifiek voor de financiering van voorwaardelijke indexering bestemde premiecomponent overeengekomen. Het resultaat op premie wordt aangewend voor versterking van het eigen vermogen.

Wijziging actuariële grondslagen

Totaal	- 32,7	- 1,4
---------------	---------------	--------------

De wijziging actuariële grondslagen in 2007 betreft de overgang op nieuwe overlevingsgrondslagen waarbij tevens rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen op basis van de door het Actuarieel Genootschap uitgebrachte generatietafels. Hierop worden correcties toegepast in verband met hogere overlevingskansen van de populatie van het Fonds ten opzichte van de overlevingskansen van de totale bevolking.

Toelichting op de Rekening van baten en lasten

(bedragen in EUR miljoenen)

Actuariële resultaten	2007	2006
Sterfte	0,8	1,6
Flexibele keuzemogelijkheden	- 0,1	0,2
Overig	0,1	0,3
Totaal	0,8	2,1

Het resultaat op sterfte heeft voor het grootste gedeelte betrekking op de Anw-hiaatverzekering.

Resultaat op indexering

Beschikbaar uit premies	-	-
Indexering en algemene salarisontwikkeling	- 23,2	- 9,2
Totaal	- 23,2	- 9,2

De indexering van de pensioenrechten van actieve deelnemers en de indexering van de ingegane pensioenen en de premievrije pensioenrechten worden gefinancierd uit de reserves van het Pensioenfonds. Zij vinden hun oorsprong in het overrendement (resultaat op beleggingen en verplichtingen) en een gedeeltelijke voorfinanciering uit de premie.

Overige resultaten

Beschikbaar voor toevoeging voorziening invaliditeitsrisico	2,5	2,3
Pensioenopbouw arbeidsongeschikte deelnemers	- 0,7	- 0,5
Invalideitpensioen arbeidsongeschikte deelnemers (revalidering)	1,2	0,3
Mutatie voorziening invaliditeitsrisico	0,2	1,3
Resultaat op arbeidsongeschiktheid	3,2	3,4
Overig	0,3	-
Totaal	3,5	3,4

(bedragen in EUR miljoenen)

Resultaten op arbeidsongeschiktheid worden verwerkt via de voorziening invaliditeitsrisico. De jaarlijkse risicopremie ten behoeve van invaliditeit wordt toegevoegd aan deze voorziening. De toevoeging aan de voorziening pensioenverplichtingen als gevolg van de jaarlijkse pensioenopbouw en de (toekomstige) uitkeringen invaliditeitspensioen worden onttrokken aan deze voorziening.

Overige informatie **Verbonden partijen**

Het beheer van het Fonds (pensioenuitvoering, bestuursondersteuning en vermogensbeheer) is ondergebracht bij Blue Sky Group B.V. Het Fonds bezit gezamenlijk met Stichting Algemeen Pensioenfonds KLM en Stichting Pensioenfonds Vliegend Personeel KLM alle aandelen in Blue Sky Group (elk eenderde deel). De dienstverlening aan de aandeelhouders maakt ruim 85% uit van de totale omzet van Blue Sky Group. De overeenkomsten van dienstverlening zijn afgesloten op basis van marktconforme tarieven.

Medewerkers

Het Fonds heeft geen personeel in dienst.

Bezoldiging bestuurders

Het Fonds heeft een bezoldigde voorzitter. Onder verwijzing naar artikel 383 Titel 9, Boek 2 BW blijft vermelding van de bezoldiging achterwege.

Belastingen

Het Fonds is op grond van de aard van de activiteiten vrijgesteld van belastingheffing voor de vennootschapsbelasting.

Amstelveen, 26 mei 2008

Het bestuur van de Stichting Pensioenfonds KLM-Cabinepersoneel

E.J.J.A. van Halder
vicevoorzitter

P.M. Schelvis RA
vicevoorzitter

Overige gegevens

Financiële

opzet Tussen Koninklijke Luchtvaart Maatschappij N.V. en Stichting Pensioenfonds KLM-Cabinepersoneel ('het Fonds') is een financieringsovereenkomst afgesloten waarin de financiering van het Fonds is geregeld en de toe te passen grondslagen en methodieken zijn omschreven. De bijlage waarin de financiële opzet is beschreven, is tevens de ABTN van het Fonds.

De bedragen, door het Fonds benodigd ter voldoening van de pensioenverplichtingen, worden berekend met gebruikmaking van methoden en grondslagen zoals deze in de grondslagen van de jaarrekening zijn omschreven. De premie, die wordt uitgedrukt als percentage van de som van de bijdragegrondslagen van de deelnemers van het Fonds wordt vastgesteld in overleg tussen KLM en VNC. KLM en het Fonds kunnen, na overeenstemming daarover tussen KLM en de genoemde vakbond en na overleg met de actuaris, overeenkomen dat gedurende een bepaalde periode een andere premie wordt betaald.

De hoofdlijnen van het beleggingsbeleid van het Fonds zijn vastgelegd in een door het Bestuur van het Fonds vastgesteld beleggingsplan.

De uitvoering van de pensioenregeling is door het Fonds uitbesteed aan Blue Sky Group B.V. Deze organisatie verzorgt het vermogensbeheer, de administratie, de uitvoering en de advisering over de pensioenregeling en de bestuursondersteuning aan Stichting Pensioenfonds KLM-Cabinepersoneel. De kosten verbonden aan de uitvoering van de pensioenregeling(en) zijn voor rekening van het Fonds. Direct op de beleggingen betrekking hebbende kosten drukken rechtstreeks op de opbrengst van de beleggingen.

In de financieringsovereenkomst staat voorgeschreven dat het Fonds de volgende reserves en voorzieningen aanhoudt:

- > Algemene reserve;
- > Voorziening pensioenverplichtingen;
- > Voorziening invaliditeitsrisico.

Slechts voor zover door KLM, in overleg met de betreffende vakbond, schriftelijk toegestaan mogen andere voorzieningen of reserves worden gevormd.

Verdeling van

het Saldo van baten en lasten Het Fonds brengt aan het eind van ieder boekjaar het Saldo van baten en lasten ten gunste of ten laste van de reserves volgens de systematiek van de ABTN.

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds KLM-Cabinepersoneel te Amstelveen is aan Mercer Certificering B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2007.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het Pensioenfonds.

Voor de toetsing van de fondsmiddelen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

In overeenstemming met de richtlijn 'Samenwerking tussen accountant en actuaris ter zake van de controle van verantwoordingen van verzekeringsinstellingen' heeft de accountant van het Pensioenfonds mij geïnformeerd over de betrouwbaarheid en de volledigheid van de administratieve basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeelsvorming van belang zijn. De opgebouwde pensioenaanspraken en -rechten behoren tot de genoemde administratieve basisgegevens.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. Als onderdeel daarvan:

- > heb ik onder meer onderzocht of de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld, en
- > heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten. Ik heb mij een oordeel gevormd over de waarschijnlijkheid waarmee het pensioenfonds de tot balansdatum aangepane verplichtingen zal kunnen nakomen.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Actuariële Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De bevindingen van de accountant ten aanzien van de door het fonds verstrekte administratieve basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt heb aanvaard.

Met inachtneming van het navolgende ben ik van oordeel dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningregels en uitgangspunten, toereikend vastgesteld. Het eigen vermogen van het Pensioenfonds is op de balansdatum ten minste gelijk aan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Het eigen vermogen van het Pensioenfonds is op de balansdatum ten minste gelijk aan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Gemeten naar de wettelijke maatstaf is ten aanzien van de verplichtingen, aangegaan tot balansdatum, sprake van een toereikende solvabiliteit.

De vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds KLM-Cabinepersoneel is naar mijn mening goed, mede gelet op de ruime mogelijkheden tot het realiseren van de beoogde toeslagen. Daarbij is bepalend de mate van waarschijnlijkheid dat het Pensioenfonds zal kunnen voldoen aan de verplichtingen, aangegaan tot balansdatum, in aanmerking nemend het streven inzake toeslagen, zoals aan verzekerden meegedeeld en de in wet- en regelgeving opgenomen criteria.

Amstelveen, 12 juni 2008

Drs. W. Brugman AAG
verbonden aan MERCER Certificering B.V.

Accountants- verklaring   Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de in dit verslag opgenomen jaarrekening 2007 van Stichting Pensioenfonds KLM-Cabinepersoneel KLM te Amstelveen bestaande uit de balans per 31 december 2007 en de rekening van baten en lasten over 2007 met de toelichting gecontroleerd.

Verantwoordelijkheid van het Bestuur

Het bestuur van het Pensioenfonds is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven, alsmede voor het opstellen van het bestuursverslag, beide in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. Deze verantwoordelijkheid omvat onder meer: het ontwerpen, invoeren en het in stand houden van een intern beheersingssysteem relevant voor het opmaken van en getrouw weergeven in de jaarrekening van vermogen en resultaat, zodanig dat deze geen afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten bevat, het kiezen en toepassen van aanvaardbare grondslagen voor financiële verslaggeving en het maken van schattingen die onder de gegeven omstandigheden redelijk zijn.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht. Dienovereenkomstig zijn wij verplicht te voldoen aan de voor ons geldende gedragsnormen en zijn wij gehouden onze controle zodanig te plannen en uit te voeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De keuze van de uit te voeren werkzaamheden is afhankelijk van de professionele oordeelsvorming van de accountant, waaronder begrepen zijn de beoordeling van de risico's van afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

In die beoordeling neemt de accountant in aanmerking het voor het opmaken van en getrouw weergeven in de jaarrekening van vermogen en resultaat relevante interne beheersingssysteem, teneinde een verantwoorde keuze te kunnen maken van de controlewerkzaamheden die onder de gegeven omstandigheden adequaat zijn maar die niet tot doel hebben een oordeel te geven over de effectiviteit van het interne beheersingssysteem van het Pensioenfonds. Tevens omvat een controle onder meer een evaluatie van de aanvaardbaarheid van de toegepaste grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van schattingen die het bestuur van het Pensioenfonds heeft gemaakt, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds KLM-Cabinepersoneel per 31 december 2007 en van het resultaat over 2007 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Verklaring betreffende andere wettelijke voorschriften

Op grond van de wettelijke verplichting ingevolge artikel 2:393 lid 5 onder e BW melden wij dat het bestuursverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening zoals vereist in artikel 2:391 lid 4 BW.

Amstelveen, 12 juni 2008

KPMG ACCOUNTANTS N.V.

J.J.M. de Bruijn RA

Arrivals
Aankomst

3

Bijlagen

Stichting Pensioenfonds
KLM-Cabinepersoneel

3

Deelnemersbestand

Personen met aanspraak op nog niet ingegaan pensioen

	Deelnemers	Gewezen deelnemers
Aantallen per einde vorig verslagjaar	8.094	2.413
bij wegens		
> (Her)indiensttreding	502	–
> Uitdiensttreding	–	196
> Toekenning van pensioen	–	–
> Revalidatie	32	12
af wegens		
> Invaliditeit	6	–
> Overlijden	5	1
> Toekenning ouderdompensioen	17	34
> Uitdiensttreding	196	–
> Emigratie/afkoop/overdracht	–	31
> Beëindiging wezenpensioen	–	–
> Revalidatie	–	–
> (Her)indiensttreding	–	–
Aantal per einde verslagjaar	8.404	2.555

Pensioengerechtigden

Ouderdompensioen	Nabestaandenpensioen	Wezenpensioen	Invalideitpensioen	Totaal pensioengerechtigden
233	22	19	252	526
-	-	-	-	-
-	-	-	-	-
61	4	6	6	77
-	-	-	-	-
-	-	-	-	-
3	-	-	-	3
-	-	-	10	10
-	-	-	-	-
-	-	1	-	1
-	-	-	44	44
-	-	-	-	-
291	26	24	204	545

Ontwikkelingen 1998 – 2007

	2007	2006
Aantal deelnemers	8.404	8.094
> Mannen	1.453	1.387
> Vrouwen	6.951	6.707
Aantal gewezen deelnemers	2.555	2.413
> Mannen	210	200
> Vrouwen	2.345	2.213
Aantal pensioengerechtigden	545	526
Ouderdomspensioen	291	233
> Mannen	27	21
> Vrouwen	264	212
Nabestaandenpensioen	26	22
Wezenpensioen	24	19
Invaliditeitspensioen	204	252
> Mannen	18	24
> Vrouwen	186	228
(bedragen in EUR miljoenen)		
Premies	46	42
Pensioenuitkeringen	5	4
Voorziening pensioenverplichtingen	662	672
Beleggingen		
Vastgoed	104	138
Aandelen	584	614
Vastrentende waarden	578	455
Overig	36	15
Totaal	1.302	1.222
Totaalrendement	3,4%	11,8%

2005	2004	2003	2002	2001	2000	1999	1998
7.752	7.542	7.067	7.233	7.201	6.848	6.747	6.455
1.300	1.255	1.185	1.187	1.188	1.143	1.090	1.029
6.452	6.287	5.882	6.046	6.013	5.705	5.657	5.426
2.312	2.125	2.196	1.928	1.761	1.545	1.254	1.024
193	177	178	145	129	104	69	47
2.119	1.948	2.018	1.783	1.632	1.441	1.185	977
497	472	437	376	347	304	227	201
207	162	125	85	77	70	55	51
19	14	10	4	3	2	–	–
188	148	115	81	74	68	55	51
19	17	16	15	11	10	10	9
17	15	13	13	7	7	6	5
254	278	283	263	252	217	156	136
24	24	24	26	26	20	13	12
230	254	259	237	226	197	143	124
51	46	53	45	43	43	39	36
4	3	2	2	2	1	3	2
637	542	579	506	447	394	340	276
88	69	67	61	63	54	48	33
588	392	389	259	299	280	300	191
394	354	237	240	232	241	201	194
– 31	45	35	9	– 1	6	2	7
1.039	860	728	569	593	581	551	425
15,9%	11,9%	17,9%	– 10,6%	– 3,9%	0,2%	20,7%	10,2%

Colofon

Uitgegeven door:

Stichting Pensioenfonds

KLM-Cabinepersoneel T 020 426 62 30

Prof. E.M. Meijerslaan 1 F 020 426 63 85

Postbus 123 E pensioenservice@klmcabinefonds.nl

1180 AC Amstelveen I www.klmcabinefonds.nl

Coördinatie

Blue Sky Group B.V. >Amstelveen

Tekst

Blue Sky Group

Fotografie

Funcke Ontwerpers BNO >Haarlem

Vormgeving

Funcke Ontwerpers BNO >Haarlem

Realisatie

C&F Report Amsterdam B.V.

Druk

LenoirSchuring >Amstelveen

07

Jaarverslag

De uitvoering van de
KLM-pensioenregelingen
is ondergebracht bij
Blue Sky Group.

Blue Sky Group
Prof. E.M. Meijerslaan 1
Postbus 123
1180 AC Amstelveen

